

ПІДГОТОВКА ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД ДО ВПРОВАДЖЕННЯ ЕНЕРГОСЕРВІСУ
(методичні рекомендації з реалізації енергосервісних проектів)

м. Київ
2017

Це видання підготовлено Адвокатським об'єднанням «Юридична фірма АЙ ЕЛ ЕФ» за підтримки Програми розвитку ООН в Україні

Програма розвитку ООН в Україні

Кловський узвіз 1, Київ, 01021, Україна

тел. +380 44 253 93 63

факс. +380 44 253 26 07

e-mail: registry.ua@undp.org

Адвокатське об'єднання «Юридична фірма АЙ ЕЛ ЕФ»

вул. Скрипника, 14 А, Харків, 61057, Україна

тел. +38 057 714 06 26

факс +38 057 714 06 28

e-mail: silchenko@ifl-ua.com

Авторський колектив:

Сергій Сільченко, адвокат, партнер Адвокатського об'єднання «Юридична фірма АЙ ЕЛ ЕФ», експерт у галузі енергоефективності, бюджетного законодавства, державно-приватного партнерства та публічних закупівель

Іван Бондарчук, експерт групи «Реформа енергетичного сектору» Реанімаційного Пакету Реформ

Михайло Баннов, юрист практики трудового і податкового права Приватного акціонерного товариства «Іньюполіс», експерт у галузі енергоефективності та публічних закупівель

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО ЕНЕРГОСЕРВІС	
1.1. Що таке енергосервіс?.....	6
1.2. Розвиток енергосервісу в Україні.....	10
РОЗДІЛ 2. ПІДГОТОВКА ДО РЕАЛІЗАЦІЇ ЕНЕРГОСЕРВІСНОГО ПРОЕКТУ	
2.1. Чи потрібен бюджетному замовнику енергосервіс?.....	14
2.2. Підготовка до проведення закупівлі енергосервісу.....	18
РОЗДІЛ 3. ПУБЛІЧНА ЗАКУПІВЛЯ ЕНЕРГОСЕРВІСУ	
3.1. Загальні положення про публічну закупівлю енергосервісу.....	22
3.2. Відкриті торги.....	27
3.3. Переговорна процедура.....	37
3.4. Енергосервісний договір і гарантії сторін за договором.....	39
РОЗДІЛ 4. ВИКОНАННЯ ЕНЕРГОСЕРВІСНОГО ДОГОВОРУ	
4.1. Бюджетний процес замовників енергосервісу.....	45
4.2. Фіксація і коригування фактичної економії.....	51
4.3. Інші особливості реалізації енергосервісного договору.....	54
ДОДАТОК. Алгоритм реалізації енергосервісного проекту на об'єкті, що перебуває у комунальній власності.....	56

ВСТУП

Як відомо, Україна споживає в 3-3,5 рази більше енергії на виробництво одиниці валового внутрішнього продукту, ніж Європейський союз. Це суттєво послаблює конкурентоздатність вітчизняної економіки на світовому ринку. Тому підвищення енергоефективності в усіх галузях економіки та соціальній сфері стало важливим пріоритетом державної політики.

Потреба в залученні інвестицій для модернізації енергоємних об'єктів бюджетної сфери за оцінками експертів Державного агентства з енергоефективності та енергозбереження України (далі – Держенергоефективності) становить приблизно 7 млрд. євро. Лише частину цих потреб може задовольнити український фінансовий сектор. Державні і приватні банки впроваджують програми «енергоефективного» кредитування для об'єднань співвласників багатоквартирних будинків та окремих громадян. Але частина суб'єктів господарювання не мають можливості скористатися державними програмами підтримки, зокрема комунальні і державні установи, навчальні заклади, лікарні. Вони можуть розраховувати на кредитування, але через законодавчі обмеження та відсутність ліквідної застави ці можливості суттєво обмежені. Так само приватним компаніям також варто сподіватися передусім на власні ресурси.

Протягом останніх 40 років у провідних країнах світу набули поширення енергосервісні контракти, які зарекомендували себе як ефективний механізм залучення інвестицій для енергетичної модернізації та скорочення споживання енергоресурсів. Енергосервіс є комплексним механізмом, що дозволяє реалізувати енергоефективні заходи на об'єкті замовника за рахунок інвестора, виконавця.

Готуючи цю роботу автори зосередили свою увагу на особливостях правового регулювання енергосервісу в бюджетній сфері. Ми переконані, що за допомогою енергосервісних контрактів можливо поєднати інтереси держави та муніципалітетів як споживачів енергоресурсів, енергосервісних компаній та банків задля досягнення спільної мети. Для замовників з числа бюджетних установ, державних органів та муніципалітетів укладення енергосервісних контрактів – це можливість оновити будівлі, скоротити споживання енергоресурсів, та зменшити бюджетні видатки із мінімальними капіталовкладеннями. Для енергосервісних компаній (далі – ЕСКО) енергосервіс відкриває додаткові ринкові можливості для надання відповідних послуг. Банки, в свою чергу, отримують нові горизонти для довгострокового кредитування бізнес-проектів у сфері енергоефективності.

Після ухвалення у 2015 році низки законів, спрямованих на регулювання енергосервісу, у 2016-2018 роках в Україні було оголошено понад 300 тендерів на закупівлю енергосервісу та укладено понад 120 енергосервісних договорів.

Втім, перешкодою на шляху масштабного впровадження енергосервісу залишається поверхневе розуміння його сутності, відсутність систематизованих знань у керівників територіальних громад і органів місцевого самоврядування щодо реалізації енергосервісних проектів, слабка інституційна спроможність громад проводити закупівлі, укладати договори та контролювати їх виконання.

Ми сподіваємося, що це видання дозволить читачам отримати корисну інформацію щодо механізму енергосервісу та його правового регулювання, а також практичні рекомендації та алгоритми підготовки та реалізації ЕСКО-проектів.

Автори висловлюють подяку Програмі розвитку ООН в Україні, яка надала підтримку у підготовці цього видання.

This edition is prepared as a part of UNDP project “Removing Barriers to Increase Investment in Energy Efficiency in Public Buildings in Ukraine through the ESCO Modality in Small and Medium Sized Cities”. It is designed provide the representatives of the local communities and municipalities with the information on Ukrainian legal framework of energy services and energy services contracts, known in other countries as energy savings performance contracts.

The first chapter contains general definition of energy services and brief history of the development of this mechanism in Ukraine.

The second chapter is aimed to help the representatives of the municipalities to take decision to launch energy service projects and prepare the procurement. This part of the materials contains the information on the differences between energy service contracts and other legal tools available to implement projects for energy efficiency of public buildings. As well, in this part the reader finds the information on how to prepare the public procurement of energy services.

The third chapter is devoted entirely to the public procurement procedure which could be done through competitive bidding or, in some cases, through the negotiation proceedings. As well this chapter describes energy service contracts and its essential provisions which shall be agreed by the parties.

The fourth chapter is aimed to advice the representatives of the municipalities on how to execute energy service contracts including measurements and verification of the energy savings, achieved by the contractors, billing and budgetary procedure, property regimes etc.

The brochure is amended with the general algorithm of the energy services which lists the steps which need to be done at the every stage of the project as well as the statutory deadlines.

РОЗДІЛ I

ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО ЕНЕРГОСЕРВІС

1.1. Що таке енергосервіс?

У широкому розумінні енергосервіс (від англ. «energy service» енергетична послуга) – це будь-який захід, який дозволяє гарантовано підвищити енергетичну ефективність та економію енергетичних ресурсів¹.

Ці заходи можуть бути як інженерно-технічними (утеплення стін і дахів будівель, заміна вікон, встановлення індивідуальних теплових пунктів, терморегуляторів або LED-освітлення), так і операційно-управлінськими (упровадження системи енергетичного менеджменту, технічне забезпечення та управління обладнанням тощо). Так, в місті Барселона (Іспанія) компанія Rubateg S.A. забезпечила від 7 до 25% економії енергоресурсів у 12 школах завдяки впровадженню систем енергетичної діагностики і менеджменту, оптимізації роботи систем опалення й освітлення, проведенню тренінгів з персоналом цих установ.

Енергосервіс надає власнику будівлі додаткові переваги, зокрема, оновлення енергетичного обладнання, покращення санітарних умов і комфорту у приміщеннях, підвищення вартості споруди та скорочення викидів вуглекислого газу. Залежно від обраної моделі реалізації проекту, виконавець енергосервісу може забезпечити замовнику: скорочення споживання паливно-енергетичних ресурсів, або скорочення витрат на їх оплату, або поєднання цих вигід.

Із початку 70-х років XX століття у країнах ЄС та США енергосервіс здійснюється із використанням механізмів перформанс контрактів, шоффажу, лізингу, управління майном тощо. Типовий перелік послуг виконавця енергосервісу включає²:

- енергетичний аудит;
- підготовку техніко-економічного обґрунтування (ТЕО) запропонованих заходів з енергозбереження та енергоефективності;
- залучення фінансових ресурсів для реалізації проекту;
- управління фінансовими та технічними ризиками, пов'язаними із впровадженням енергоощадних заходів;
- постачання, монтаж, експлуатацію, подальше технічне обслуговування встановленого обладнання;
- нагляд за втіленням енергоощадних заходів і здійснення контролю за рівнем досягнутої економії;
- проведення тренінгів для персоналу замовника, спрямованих на зміну моделі поведінки людей та ефективне використання енергетичних ресурсів.

Основні моделі реалізації енергосервісних проектів відрізняються за такими характеристиками³:

¹ Стаття 1(7) Директиви Європейського Парламенту і Ради № 2012/27/EU від 25 жовтня 2012 р.

² «Energy companies in Europe» Status report. European Commission, DG JRC, Institute for Environment and sustainability, 2005. Доступ за посиланням:

<http://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/JRC31067/ESCO%20report%20final%20revised%20v2.pdf>

³ «Енергосервісні контракти. Можливості та перспективи в Україні». Видання проекту GIZ «Створення енергетичних агенств в Україні» та Адвокатського об'єднання «Arzinger», 2015/ Доступ за посиланням: https://www.giz.de/en/downloads/giz2015_ua_Brochure_Energy_Service_Contracts_opportunities_and_prospects....pdf

1. **За видами послуг, що надаються замовникам:** окремі послуги або їх комплекс, тобто розробка та реалізація проекту «під ключ».
2. **За джерелами фінансування енергоефективних заходів:** кошти замовника; кошти ЕСКО; фінансування третьої сторони (кредити, гранти або бюджетна підтримка).
3. **За порядком розподілу зекономлених коштів і ризиків реалізації проекту між ЕСКО та власником об'єкта.** Сторона, яка надає більшу частину фінансування та приймає на себе ризики досягнення економії, претендує на отримання більшої частки вигоди від реалізації проекту.
4. **За порядком розрахунків між власником об'єкта та ЕСКО.** Послуги з енергосервісу можуть бути сплачені на умовах передоплати або за результатом досягнутої економії протягом чи після завершення проекту.
5. **За моментом набуття замовником права власності на обладнання, встановлене під час реалізації проекту.** Це право може переходити від виконавця до замовника з моменту монтажу обладнання або після закінчення проекту та виплати винагороди ЕСКО.

Однією з найпоширеніших форм реалізації енергосервісу є «**energy performance contract**», тобто контракт на підвищення енергетичних характеристик будівлі та досягнення енергоефективності. За ним ЕСКО впроваджує заходи, спрямовані на підвищення енергоефективності об'єкта замовника, та отримує оплату залежно від досягнення гарантованого рівня економії у споживанні та/або витратах на паливно-енергетичні ресурси та/або житлово-комунальні послуги. Саме перформанс контракт українське законодавство іменує енергосервісом.

Укладення енергосервісних контрактів на об'єктах державної та комунальної власності урегульоване Законом України від 9 квітня 2015 року № 327-VIII «Про запровадження нових інвестиційних можливостей, гарантування прав та законних інтересів суб'єктів підприємницької діяльності для проведення масштабної енергомодернізації» (далі – закон про енергосервіс).

Цей закон упровадив кілька важливих термінів, що характеризують енергосервіс.

Так, **енергосервісний договір**⁴ – це договір, предметом якого є здійснення енергосервісу виконавцем енергосервісу, оплата якого здійснюється за рахунок досягнутого в результаті здійснення енергосервісу скорочення споживання та/або витрат на оплату паливно-енергетичних ресурсів та/або житлово-комунальних послуг порівняно із споживанням (витратами) за відсутності таких заходів.

У свою чергу, **енергосервіс** – це комплекс технічних, організаційних енергозберігаючих (енергоефективних) та інших заходів, спрямованих на скорочення замовником енергосервісу споживання та/або витрат на оплату паливно-енергетичних ресурсів та/або житлово-комунальних послуг порівняно із споживанням (витратами) за відсутності таких заходів.

У межах енергосервісного проекту **ЕСКО за власний рахунок** визначає та впроваджує найбільш ефективні на її погляд заходи для скорочення споживання енергетичних ресурсів на об'єкті замовника, а також гарантує їх досягнення відповідної економії та вигоди. Натомість **замовник протягом дії договору має ділитися з ЕСКО частиною коштів**, зекономлених на оплаті енергетичних ресурсів та/або житлово-комунальних послуг в результаті енергосервісу. По закінченні договору вся сума економії, що надалі забезпечуватиметься, а також встановлене обладнання, належатиме замовнику.

⁴ Детальніше про енергосервісний договір - у Розділі 3 брошури.

Закон визначає максимальний строк дії такого договору – до 15 років. Частка економії, за рахунок якої оплачуються послуги ЕСКО, встановлена в діапазоні від 80 до 100%⁵.

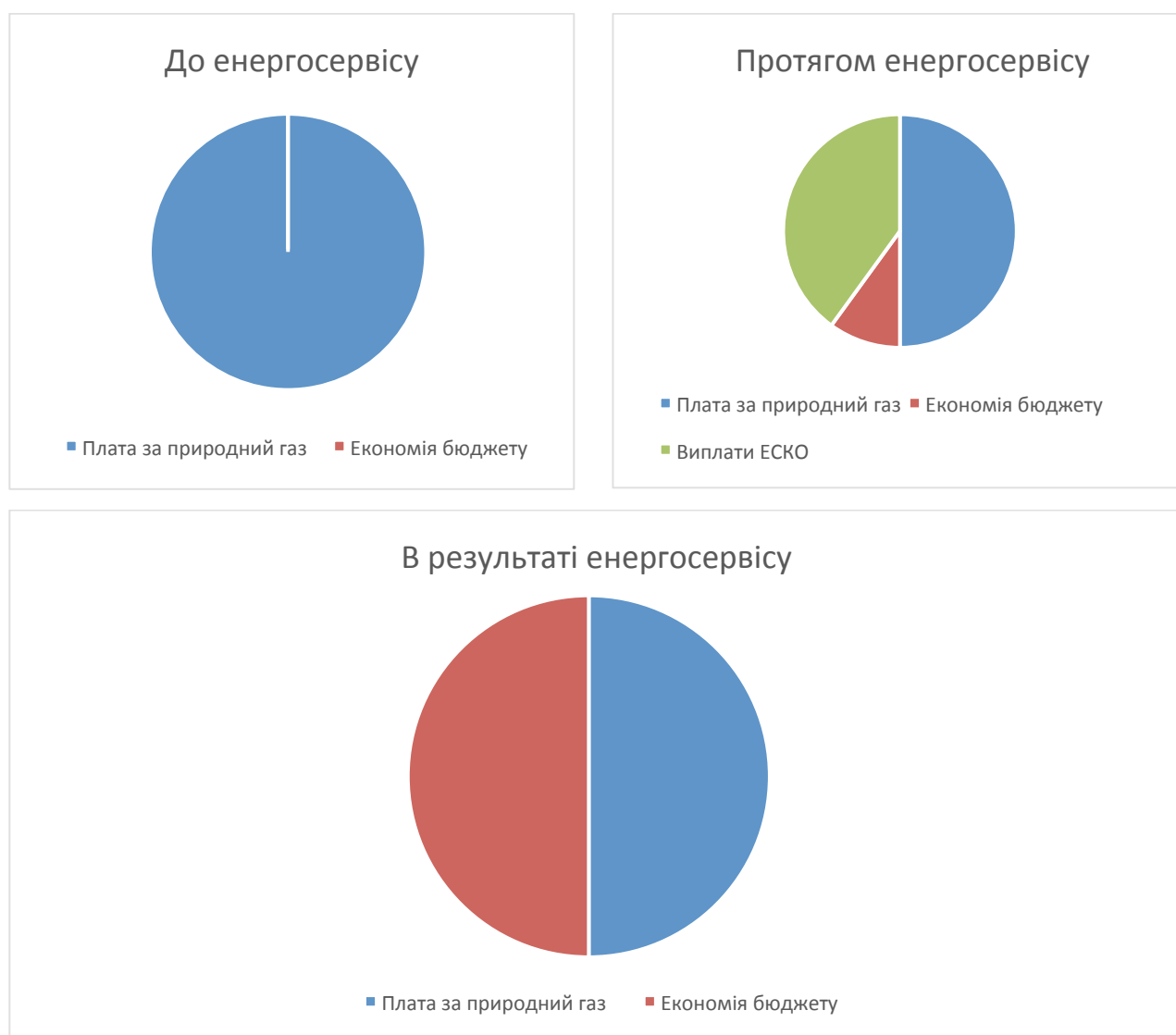
ПРИКЛАД

Школа щорічно витрачає 1 млн грн. на оплату природного газу для опалення та гарячого водопостачання. ЕСКО інвестувала 2 млн грн., встановивши нові котли з високим коефіцієнтом корисної дії (ККД) і модернізувавши систему опалення й водопостачання. Економія склала 50 %, тобто 500 тис. грн. на рік. За умовами енергосервісного договору ЕСКО отримує 80% економії, тобто 400 тис. грн. на рік протягом 10 років.

За умови незмінної ціни на газ протягом десятирічного строку реалізації проекту:

1. Школа отримала нове обладнання, зекономила 1 млн грн. бюджетних коштів, вдвічі скоротила платежі за природний газ.
2. ЕСКО повернула інвестиції та додатково заробила 2 млн грн.

Фінансова модель проекту виглядає так:

Реалізація таких проектів дозволяє замовникам енергосервісу без додаткових видатків бюджетних коштів:

⁵ Більш детальна інформація про енергосервісні договори, порядок їх укладення та виконання міститься у розділах 3 та 4 цієї брошури.

- оновити інженерні системи громадських будівель;
- забезпечити комфортні умови перебування громадян у школах, дитячих садках, лікарнях та інших громадських будівлях;
- зменшити витрати на оплату паливно-енергетичних ресурсів та житлово-комунальних послуг.

1.2. Розвиток енергосервісу в Україні

1.2.1. Початковий етап (1996-2015 рр.).

Перші енергосервісні компанії виникли протягом 1996-1997 рр. За підтримки проекту USAID були створені регіональні «ЕСКО-СХІД», «ЕСКО-ЗАХІД», «ЕСКО-ПІВДЕНЬ», «ЕСКО-ДОНБАС», «ЕСКО-ХАРКІВ» ТА «ЕСКО-ЦЕНТР»⁶. Втім на заваді розвитку енергосервісу була низка економічних та фінансових факторів:

1. **Потенційні замовники не виявляли значного інтересу** до енергосервісу через низьку вартість енергетичних ресурсів та житлово-комунальних послуг.
2. **ЕСКО не могли фінансувати масштабні проекти** через брак власного капіталу та відсутність дешевого довгострокового кредитування.

Більшість ЕСКО того часу були невеликими інжиніринговими компаніями. Переважну більшість клієнтів складали промислові підприємства, які потребували професійної консультативної допомоги для зниження енерговитрат. Ці проекти не були енергосервісом у розумінні сучасного законодавства, адже більшість енергоефективних заходів впроваджувалася за рахунок замовника⁷.

Перші історії успіху на ринку енергосервісу відбулися завдяки підтримці органів державної влади, органів місцевого самоврядування та за сприяння міжнародних донорів та кредитних установ. Так, у 1998 році в рамках реалізації кредитної угоди між Україною та Європейським банком реконструкції і розвитку (ЄБРР) була заснована державна акціонерна компанія «УКРЕСКО». Вона реалізовувала проекти з будівництва котельних на біомасі, когенераційних установок, здійснювала модернізацію систем тепlopостачання, виробництва і розподілу стиснутого повітря, проводила термомодернізацію промислових будівель тощо. Фінансування всіх проектів забезпечувалося за рахунок коштів ЄБРР відповідно до кредитних угод між ЄБРР та Україною. Починаючи з 2000 року, ДАК «УКРЕСКО» успішно реалізувала «під ключ» 36 енергоощадних проектів загальною вартістю близько 31,8 млн доларів США.

Для участі в проекті замовник енергосервісу мав надати забезпечення виконання зобов'язань у вигляді іпотеки у розмірі не менше, ніж 140% від ціни проекту або безумовної безвідкличної гарантії банків на суму не менше, ніж 100% ціни проекту. З огляду на такі умови клієнтами «УКРЕСКО» ставали переважно промислові підприємства: ВАТ «Шосткінський міськомкомбінат», ВАТ «Гостомельський склозавод», ЗАТ «Кримський титан», ЗАТ «ОРІЛЬ- ЛІДЕР», ЗАТ «Кондитерська фабрика «А.В.К.»⁸.

Перші проекти муніципалітетів, що мали ознаки енергосервісу, були реалізовані у Києві, Дніпропетровську, Ніжині та Луцьку. Так, у столиці з 1999 року реалізовує свої проекти у галузі енергозбереження КП «КИЇВЕСКО».

У межах проекту «Енергозбереження в адміністративних і громадських будівлях міста Києва» у багатьох закладах бюджетної сфери проведені енергетичні аудити, проектні роботи, були встановлені прилади комерційного обліку теплової енергії, модульні котельні, індивідуальні теплові пункти, енергоефективні вікна. Показник економії теплової енергії бюджетних закладів за наслідками

^{6, 7} «Енергосервісні контракти. Можливості та перспективи в Україні». Видання проекту GIZ «Створення енергетичних агенств в Україні» та Адвокатського об'єднання «Arzinger», 2015/ Доступ за посиланням: https://www.giz.de/en/downloads/giz2015_ua_Brochure_Energy_Service_Contracts_opportunities_and_prospects....pdf

⁸ Сайт ПАТ «УКРАЇНСЬКА ЕНЕРГОЗБЕРІГАЮЧА СЕРВІСНА КОМПАНІЯ». Доступ за посиланням: <http://www.ukresco.com/aboutus.html>

реалізації проекту склав майже 34%. Загальна вартість проекту становила близько 27 млн доларів США. Фінансування забезпечили Міжнародний банк реконструкції та розвитку (МБРР), надавши позику на 12 років із 6-річним пільговим періодом, Київська міська державна адміністрація, а також Шведське агентства міжнародного розвитку (SIDA).

На підставі рішення Київської міської ради № 13/9601 від 2 жовтня 2013 року КП «КІЇВЕСКО» отримало дозвіл на кредит від Північної екологічної фінансової корпорації (NEFCO) під муніципальні гарантії в сумі 5 млн євро на 8 років під 7 % річних для фінансування проекту «Термосанація у бюджетних установах міста Києва». Для реалізації цього проекту Київська міська рада розробила Порядок реалізації енергозберігаючих проектів в рамках енергосервісних договорів для закладів бюджетної сфери міста Києва⁹.

У 2012 році КП «ДМЕСКО» (Дніпропетровськ) уклало відповідну інвестиційну угоду з ЄБРР з метою реалізації проекту підвищення енергоефективності у закладах освіти з використанням механізму енергетичного перформанс контракту. Його фінансування включало кредит ЄБРР під муніципальну гарантію до 20 млн євро, інвестиційний грант Східноєвропейського партнерства в сфері енергоефективності та екології (E5P) у розмірі 2,5 млн євро, кошти міського бюджету у розмірі 3,4 млн євро та кошти приватних інвесторів.

У 2013 році КП «ДМЕСКО» уклало з ЄБРР угоду для отримання кредиту під муніципальні гарантії на суму 10 млн євро строком на 10 років під 5,25% річних.

У 2008 році ТОВ «ЦЕНТРАЛЬНА ЕНЕРГОСЕРВІСНА КОМПАНІЯ «ЕСКО-ЦЕНТР» реалізувала енергосервісний проект у багатоквартирному будинку у Ніжині (Чернігівська область). Компанія утеплити огорожувальні конструкції будинків, здійснила монтаж та налаштування індивідуального теплового пункту, встановила енергоощадні вікна у місцях загального користування та **взяла на себе функції теплопостачальної організації, гарантуючи зменшення тарифу на 3%.**

Загальна вартість цього проекту у 2008 році становила 2,4 млн грн., з яких 1,975 млн грн – кредит від Фонду DIGH, а решта – співфінансування з державного бюджету¹⁰.

1.2.2. Сучасний стан (2015-2017 рр.).

У квітні 2015 року Верховна Рада України ухвалила пакет законів, спрямованих на створення привабливих умов для розвитку енергосервісу у публічних будівлях, що фінансуються з державного та місцевих бюджетів.

Закон про енергосервіс¹¹ та Закон України № 328-VIII від 9 квітня 2015 року, яким внесені зміни до Бюджетного кодексу України¹²:

- запровадили поняття «енергосервіс», «енергосервісний договір» та «істотні умови енергосервісного договору»;
- визначили особливості процедури закупівлі енергосервісу та укладення енергосервісного договору розпорядниками бюджетних коштів;

⁹ Порядок затверджений Рішенням Київської міської ради № 11/9599 від 02 жовтня 2013 року.

¹⁰ «Енергосервісні контракти. Можливості та перспективи в Україні». Видання проекту GIZ «Створення енергетичних агенств в Україні» та Адвокатського об'єднання «Arzinger», 2015/ Доступ за посиланням: https://www.giz.de/en/downloads/giz2015_ua_Brochure_Energy_Service_Contracts_opportunities_and_prospects....pdf

¹¹ Закон України «Про запровадження нових інвестиційних можливостей, гарантування прав та законних інтересів суб'єктів підприємницької діяльності для проведення масштабної енергомодернізації».

¹² Закон України «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо запровадження нових інвестиційних можливостей, гарантування прав та законних інтересів суб'єктів підприємницької діяльності для проведення масштабної енергомодернізації».

- встановили механізм довгострокових зобов'язань за енергосервісом для розрахунків розпорядників бюджетних коштів з ЕСКО протягом декількох бюджетних періодів.

До кінця 2015 року були ухвалені підзаконні нормативно-правові акти, необхідні для втілення положень законів. Відтак, на початку 2016 року були створені необхідні умови для проведення закупівель енергосервісу у публічній сфері. Цікавість до нового сегменту ринку виявили деякі енергосервісні компанії.

За підсумками 2016 року було укладено 20 енергосервісних договорів у Києві, Вінниці, на території Львівської, Одеської, Полтавської, та Черкаської областей¹³. Фактична економія витрат бюджетних установ на оплату паливно-енергетичних ресурсів за умовами цих договорів склала від 8 до 65%. Найбільший показник економії (до 60%) споживання природного газу гарантувала замовнику компанія ТОВ «Український енергетичний траст», яка модернізувала систему тепlopостачання двох шкіл у Миргородському районі Полтавської області.

Інфографіка щодо енергосервісу навчального закладу у с. Попівка Миргородського району Полтавської обл¹⁴.

Такі показники економії були досягнуті за рахунок встановлення котельного обладнання з ККД понад 90% та модернізації системи опалення.

Втім, перший період закупівлі енергосервісу за Законом закінчився 1 вересня 2016 року у зв'язку із набранням чинності Законом України «Про публічні закупівлі» та початком повноцінної роботи електронної системи ProZorro. Ця система не мала технічних можливостей для оцінки пропозицій енергосервісних компаній за показником ефективності енергосервісного договору (NPV), який є основним для закупівлі енергосервісу, на відміну від закупівлі інших товарів, послуг та робіт, які оцінюються за критерієм «ціна».

За підсумками досвіду проведення перших закупівель енергосервісу можна виділити такі виклики, що постали на шляху розвитку енергосервісу:

1. **Існує нагальна потреба у залученні кредитних ресурсів для реалізації масштабних енергосервісних проектів.** Банківська система поки не пропонує цікавих і привабливих банківських продуктів для енергосервісних компаній.

¹³ Інформація за даними Держенергоефективності (<http://saee.gov.ua/sites/default/files/Ukladenni%20ESKO-dohovory.pdf>) та енергосервісної компанії ТОВ «ЛЕД ЛАЙТ СОЛЮШНЗ».

¹⁴ Інфографіка надана ТОВ «Український енергетичний траст».

2. **Збільшується кількість гравців на ринку енергосервісу** за рахунок виходу на ринок нових ЕСКО з числа компаній, що здійснюють постачання обладнання та будівництво із використанням енергоефективних технологій. При цьому постає питання якості таких послуг, особливо за відсутності у замовників розвиненої системи енергоменеджерів, здатних до критичного аналізу пропонованих технічних рішень.
3. **Має створюватися система надання методичної підтримки представникам органів державної влади та місцевого самоврядування** для підвищення ефективності процедур укладення енергосервісних контрактів та управління проектами.
4. **Потрібне подальше удосконалення нормативно-правових актів** для залучення інвесторів до реалізації енергосервісу на об'єктах, де зафіксовані «недотопи» (відхилення від нормативів, встановлених санітарними/будівельними нормами).

У 2017 році були прийняті зміни до закону про енергосервіс, покликані відновити закупівлі енергосервісу та підвищити інвестиційну привабливість проектів.

Ключовими нововведеннями є:

- нові правила закупівлі енергосервісу із використанням електронної системи ProZorro;
- збільшення граничного строку енергосервісного договору з 10 до 15 років;
- можливість співфінансування енергосервісних проектів за рахунок бюджетних коштів.

Органи місцевого самоврядування опублікували відомості про понад 11 тисяч потенційних об'єктів енергосервісу, а 11 ЕСКО заявили про наміри приймати участь у закупівлях¹⁵. У жовтні 2017 року з'явилися перші оголошення про проведення нових закупівель енергосервісу.

Динаміка ринку енергосервісу у бюджетній сфері збільшує інтерес до аналогічних проектів у житлових будинках та на промислових об'єктах. Так, у 2017 році в Києві визначені перші 3 багатоквартирні будинки, в яких проводиться енергоаудит для подальшої реалізації енергосервісного проекту¹⁶. Проект зі впровадження енергосервісу в житловій сфері започатковано програмою «Створення енергетичних агентств в Україні» німецького агентства Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH у співпраці з Київською міською державною адміністрацією та громадською спілкою «Муніципальна Енергія». В рамках проекту прийнято рішення про укладення енергосервісного договору у будинку житлово-будівельного кооперативу «Політехнік»¹⁷.

У промисловому секторі, компанія ДТЕК ЕСКО реалізувала перший енергосервісний проект у вугільній галузі – на потужностях ПАТ «ДТЕК ДОБРОПІЛЬСЬКА ЦЗФ». В рамках проекту було встановлене LED-освітлення та досягнута економія електроенергії на освітленні 90,5%¹⁸.

¹⁵ Список ЕСКО-компаній України 2016-2017 років за даними Держенергоефективності. Доступ за посиланням: http://saee.gov.ua/uk/content/energoserwis_1.

¹⁶ Доступ до інформації за посиланням: <https://www.ukrinform.ua/rubric-kyiv/2194463-kiiv-rozpocinae-vprovadzenna-energoservisnih-kontraktiv-u-zitlovih-budinkah.html>.

¹⁷ Доступ до інформації за посиланням: <http://municipalenergy.org.ua/?p=10691&lang=uk>

¹⁸ Сайт компанії «ДТЕК ЕСКО» Доступ за посиланням: <http://esco.dtek.com/media-center/press/ugolnaya-fabrika-dtek-sekonomit-90-elektroenergii-na-osveschenii/>.

РОЗДІЛ 2. ПІДГОТОВКА ДО РЕАЛІЗАЦІЇ ЕНЕРГОЕФЕКТИВНОГО ПРОЕКТУ

2.1. Чи потрібен бюджетному замовнику енергосервіс?

Як вже зазначалося, у світі напрацьовано певні механізми залучення інвесторів до проектів з підвищення енергетичної ефективності публічних будівель.

Для здійснення енергоефективного проекту замовник може задіяти механізми:

- енергосервісу (перформанс-контракт);
- державно-приватного партнерства (управління майном);
- підяду на виконання робіт з підвищення енергоефективності.

Перед початком проекту варто визначитися із перевагами та недоліками кожного із цих шляхів. Вибір оптимальної моделі реалізації проекту посилить позицію замовника на переговорах із потенційними інвесторами, дозволить оптимально розпорядитися наявними ресурсами. Тому коротко порівняємо найбільш доступні способи залучення приватних інвесторів для реалізації проектів з енергомодернізації публічних будівель.

2.1.1. Енергосервіс.

Обравши моделю співробітництва **енергосервіс**, інвестор (ЕСКО) за власний рахунок реалізує енергоефективні заходи на об'єкті замовника і гарантує досягнення економії споживання та/або витрат на оплату енергоресурсів та/або житлово-комунальних послуг. У свою чергу, замовник протягом строку чинності договору (до 15 років) сплачує ЕСКО винагороду в розмірі від 80 до 100% від фактично досягнутої економії.

Переваги енергосервісу для замовника:

1. ЕСКО самостійно обирає заходи, спрямовані на скорочення споживання замовником паливно-енергетичних ресурсів, а також обладнання, необхідне для реалізації проекту.
2. ЕСКО самостійно розробляє проектну документацію, спираючись на власні дані енергетичного аудиту об'єкта замовника.
3. ЕСКО здійснює фінансування проекту за власний рахунок¹⁹, що не виключає можливості спільного із замовником фінансування проекту.
4. ЕСКО приймає на себе економічні та технічні ризики реалізації проекту. Це означає, що ціна енергосервісного контракту фіксується на момент його укладення, а оплата послуг ЕСКО здійснюються виключно за рахунок досягнутої економії. Якщо обрані ЕСКО енергоефективні заходи не принесуть гарантованої економії та/або не забезпечать повернення інвестицій протягом дії договору, збитки понесе саме інвестор.

Енергосервіс створює певні обмеження інтересів замовника:

1. Замовник не впливає на вибір ЕСКО енергоефективних заходів та обладнання.
2. Інвестори, як правило, не зацікавлені у проведенні коштовної комплексної термомодернізації об'єктів, обираючи заходи, що мають найшвидші строки окупності.

¹⁹ Закон про енергосервіс передбачає можливість співфінансування проектів енергосервісу замовниками за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів. Проте в Україні, наразі не відпрацьована така практика реалізації проектів.

3. Сумарна вартість енергоефективних заходів, упроваджених в рамках енергосервісу, буде суттєво перевищувати вартість аналогічних заходів, реалізованих за кошти замовника. Крім самої вартості обладнання та робіт ЕСКО закладає у ціну договору додаткові витрати на довгострокове управління проектом, обслуговування обладнання, вартість фінансових ресурсів, потенційних ризиків та маржу власного прибутку.
4. Енергосервіс не може ефективно застосовуватися для модернізації об'єктів комунальних підприємств, що надають житлово-комунальні послуги за регульованими тарифами, оскільки їх складові чітко позначені і не передбачають додаткових витрат замовника на оплату послуг ЕСКО.

Комунальні підприємства, енергоспоживання яких не фінансується за рахунок прямих платежів у вигляді дотації чи допомоги із місцевого бюджету, не можуть надати інвестору гарантію у вигляді «довгострокових зобов'язань за енергосервісом»²⁰. Зменшення собівартості житлово-комунальних послуг за рахунок скорочення споживання паливно-енергетичних ресурсів має призводити до зменшення тарифів підприємств на власні послуги. Відтак зекономлені кошти не зможуть бути направлені на розрахунки з ЕСКО.

2.1.2. Управління майном в рамках державно-приватного партнерства.

За договором управління майном, укладеним в рамках державно-приватного партнерства (далі – ДПП), інвестор (управитель) зобов'язується здійснити інвестиції та управляти об'єктом в інтересах замовника (установника управління). За це замовник сплачує управителю винагороду, визначену у договорі.

Договір управління може передбачати показники поліпшення енергетичної ефективності об'єкта, переданого в управління, ступінь зменшення витрат на його експлуатацію, а також умови щодо порядку виплати винагороди управителю залежно від досягнення обумовлених мети і показників ефективності від управління.

Переваги механізму управління майном:

1. Цей механізм є гнучким, адже положення Цивільного кодексу України та Закону України «Про державно-приватне партнерство» надають учасникам проекту широкі можливості для визначення взаємних прав і зобов'язань щодо:
 - цілей співпраці (підвищення енергоефективності, скорочення витрат на оплату паливно-енергетичних ресурсів та експлуатацію об'єкту, поліпшення санітарних умов приміщення тощо);
 - відшкодування витрат та умов оплати послуг управителя;
 - спільних інвестицій сторін;
 - строку дії договору (до 50 років) тощо.
2. Під час реалізації договору управління майном замовник може впливати на вибір управителем енергоефективних технологій, які можуть бути впроваджені у процесі реалізації проекту.
3. Енергоефективне обладнання, встановлене інвестором для модернізації об'єкта управління, входить до його складу та переходить у власність замовника з моменту такої модернізації.

²⁰ Довгострокове зобов'язання за енергосервісом – зобов'язання за енергосервісним договором розпорядника бюджетних коштів, в оперативному управлінні або господарському віданні якого знаходиться об'єкт, щодо якого здійснюється закупівля енергосервісу, відповідно до якого необхідно здійснити платежі протягом майбутніх та/або поточного бюджетних періодів у межах суми скорочення видатків на оплату комунальних послуг та енергоносіїв (порівняно з видатками, які були б здійснені за відсутності енергосервісу).

4. Цей механізм дозволяє реалізовувати інвестиційні проекти на об'єктах, на яких встановлені «недотопи».
5. Державний партнер може сконцентруватися на профільній діяльності установи (лікувальній, освітній тощо). При цьому його персонал звільняється від обов'язків експлуатації об'єкту. Функції щодо здійснення процедур публічних закупівель, вибору підрядників, укладення договорів та нагляду за їх виконанням під час експлуатації об'єкту приймає на себе управитель.

Недоліки механізму управління майном:

1. Тривала і складна процедура укладення договору.

Процес підготовки до реалізації проекту ДПП шляхом укладення договору управління майном включає наступні етапи:

- Підготовка замовником або інвестором пропозиції щодо здійснення ДПП та подача її до органу, уповноваженого провадити аналіз ефективності здійснення ДПП.
- Аналіз ефективності здійснення ДПП. Цей етап врегульований Порядком проведення аналізу ефективності здійснення ДПП, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 11 квітня 2011 р. № 384 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 16 листопада 2016 р. № 815).
- Прийняття рішення щодо здійснення ДПП.
- Визначення приватного партнера для здійснення ДПП на конкурсних засадах. Цей процес урегульовано Порядком проведення конкурсу з визначення приватного партнера для здійснення ДПП щодо об'єктів державної, комунальної власності та об'єктів, які належать Автономній Республіці Крим, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 11 квітня 2011 р. № 384).
- Укладення договору управління майном з переможцем конкурсу.

Рішення про здійснення ДПП та про затвердження результатів конкурсу із визначення приватного партнера мають бути прийняті органом місцевого самоврядування згідно із повноваженнями відповідно до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні».

Загальна тривалість процедури укладення договору ДПП може становити від 7 до 12 місяців. Завдяки цьому в Україні мала кількість реалізованих проектів ДПП. Так, за інформацією Міністерства економічного розвитку і торгівлі України на початок 2017 року в Україні було укладено лише два договори управління нерухомістю в рамках ДПП²¹. Цьому сприяє відсутність методичних напрацювань щодо реалізації проектів з підвищення енергоефективності публічних будівель із використанням механізму управління майном в рамках ДПП.

2. Обмежений вплив замовника на експлуатацію об'єкта управителем.

За загальним правилом інвестор здійснює управління майном особисто.²² З моменту укладення договору об'єкт управління переходить під його контроль. Можливості замовника контролювати належну експлуатацію будівлю обмежені положеннями договору управління.

2.1.3. Підряд на виконання робіт з підвищення енергоефективності.

²¹ Доступ до інформації за посиланням <http://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=ed00a2ba-480a-4979-84eb-d610a0827a8c&title=ZagalniiOgliad>

²² частина 1 статті 1037; частина 1 статті 1038 Цивільного кодексу України.

В рамках цього механізму виконавець за договором підряду за завданням замовника здійснює роботи з підвищення енергоефективності будівлі. У свою чергу замовник оплачує вартість таких робіт та використаних матеріалів. Для виконання окремих робіт, передбачених законом, підрядник має одержати ліцензію. Ціна роботи за договором підряду визначається, як правило, кошторисом.

Переваги механізму підряду:

1. Проста процедура укладення договору.

Процедура укладення договору підряду на виконання робіт з підвищення енергоефективності будівель не є досить тривалою. Для укладення договору замовнику необхідно провести процедуру публічної закупівлі робіт, яка триває зазвичай не більше 3-х місяців. До робіт вартістю менше 1 500 000 грн. застосовуються спрощені процедури допорогових закупівель. Для укладення договору підряду замовник має запланувати таку закупівлю і отримати попередньо бюджетні призначення на її проведення..

2. Нижча вартість проекту.

Зазвичай, заходи з підвищення енергоефективності будівель, реалізовані за кошти замовника, є дешевшими порівняно з іншими механізмами. За договором підряду виконавець не приймає на себе ризики досягнення економії, не закладає у ціну вартість фінансових ресурсів (власних інвестицій) та отримує винагороду протягом короткого строку після закінчення робіт. Але відповідні кошти мають бути наявними і витрачатися, як правило, протягом одного бюджетного року.

3. Вибір енергоефективних заходів здійснює замовник

Ця властивість є і перевагою, і недоліком цього механізму. Під час проведення публічної закупівлі робіт з підвищення енергоефективності замовник самостійно визначає у тендерній документації вимоги до таких робіт, а також матеріалів та устаткування, що мають бути використані виконавцем. При цьому ризики неправильного вибору цих ресурсів несе саме замовник, а виконавець має забезпечити належну якість і строки виконання робіт.

Недоліки підряду для замовника:

1. Обмежений ресурс, який можна використати під час проведення заходів щодо підвищення енергоефективності.

Фактично замовник може розраховувати лише на кошти, які у межах бюджетного процесу будуть виділені йому відповідним органом місцевого самоврядування. Усі роботи за договорами підряду виконуються за рахунок власних коштів замовника. А тому у разі, якщо буде ухвалено рішення про зменшення обсягів бюджетного фінансування, ризик невиконання зобов'язань і зриву проекту лягає на замовника.

2. Відсутність фахівців з енергоефективності на місцях

Оскільки тендерна документація на закупівлю робіт з підвищення енергоефективності будівлі має встановлювати чіткі вимоги до конкретних енергоефективних заходів, що мають бути виконані підрядником, замовник самостійно має оцінити, які заходи будуть найбільш ефективними за наявного фінансування. Тому до проведення закупівлі замовнику необхідно провести попередній енергетичний аудит будівлі, що потребує додаткового часу та фінансування.

3. Ризики досягнення економії та експлуатація обладнання.

За договором підряду зобов'язання виконавця припиняються після завершення та здачі відповідних робіт. Після цього замовник самостійно несе ризики досягнення очікуваної економії енергоефективних заходів та відповідає за належну експлуатацію та обслуговування обладнання.

2.2. Підготовка до проведення закупівлі енергосервісу.

У разі прийняття замовником рішення про реалізацію проекту із підвищення енергоефективності публічної будівлі на засадах енергосервісу, необхідно створити передумови для початку процедури його закупівлі. Цей процес складається з наступних стадій:

- пошук та проведення переговорів із зацікавленими ЕСКО для формування пулу учасників тендеру;
- з'ясування рівня компетентності та професійної підготовки посадових осіб, які можуть впливати на хід реалізації проекту;
- затвердження базового рівня споживання енергетичних ресурсів на об'єкті енергосервісу та прийняття рішення про закупівлю енергосервісу.

2.2.1. Пошук та проведення переговорів із зацікавленими ЕСКО для формування пулу учасників тендеру.

Зараз на одну енергосервісну компанію в Україні припадає близько 1 тис. потенційних об'єктів. Це означає, що саме замовники енергосервісу конкурують у боротьбі за потенційного інвестора.

Першим кроком для пошуку інвестора є **розміщення інформації** про потенційні об'єкти енергосервісу в інформаційній базі Держенергоефективності. Для цього необхідно заповнити та надіслати Держенергоефективності електронну форму²³, яка містить докладну інформацію про характеристики, режим роботи та показники енергоспоживання об'єкту енергосервісу.

Інформація про об'єкти енергосервісу може бути також розміщена на інформаційних ресурсах органів місцевого самоврядування.

Другим кроком має стати звернення до енергосервісних компаній для виявлення зацікавленості в реалізації енергосервісного проекту на об'єкті замовника. Перелік і контакти ЕСКО, що мають досвід і наміри реалізовувати енергосервісні проекти, розміщені на сайті Держенергоефективності²⁴.

Зацікавитися проектом можуть також компанії, які планують розпочати свою діяльність у сфері енергосервісу:

- будівельні компанії, що мають досвід застосування енергоефективних технологій та працюють із застосування інвестиційних механізмів;
- виробники та постачальники енергоефективного обладнання (LED-освітлення, котлів, індивідуальних теплових пунктів тощо);

Для таких компаній енергосервіс дає можливість реалізувати свої товари та послуги замовникам у бюджетній сфері, а також отримати в результаті реалізації проекту дохід, що перевищує роздрібну ціну енергоефективного обладнання.

Додатковим аргументом на переговорах з потенційними інвесторами може стати можливість часткового фінансування проекту за рахунок бюджетних коштів²⁵. Наприклад, замовник може

²³ Електронна форма доступна за адресою http://saee.gov.ua/uk/content/energoserwis_1.

²⁴ http://saee.gov.ua/uk/content/energoserwis_1.

²⁵ Частина 5 статті 5 Закону України «Про запровадження нових інвестиційних можливостей, гарантування прав та законних інтересів суб'єктів підприємницької діяльності для проведення масштабної енергомодернізації» дозволяє замовнику енергосервісу фінансувати частину енергозберігаючих (енергоефективних) заходів за рахунок бюджетних коштів.

самостійно провести ремонт покрівлі або утеплення зовнішніх стін, а ЕСКО модернізувати систему опалення.

Оскільки вибір виконавця енергосервісного договору має відбуватися за правилами публічних закупівель, передусім відкритих торгів, на підготовчій стадії будь-який потенційний учасник потребуватиме найбільш повну інформацію про об'єкти, що пропонуються на тендер.

Із досвіду закупівель 2016 року відзначимо, що ЕСКО довіряють у першу чергу самостійно зібраній інформації про об'єкт енергосервісу. Це зумовлене відсутністю у штаті замовників енергоаудиторів, здатних на якісному рівні зібрати достатній обсяг інформації, потрібний ЕСКО. Тому **наступними кроками** з підготовки до тендеру мають бути такі дії.

1. Попереднє проведення енергетичного аудиту на тих об'єктах, які замовник готовий запропонувати для енергосервісних компаній.
2. За відсутності такої можливості варто дозволити зацікавленим компаніям за участю представників замовника самостійно зробити дослідження, що можуть стати основою для технічного та економічного рішення проекту.

Під час комунікації з потенційними інвесторами дуже важливим є оперативне надання необхідної інформації. Тому замовнику варто призначити для комунікацій з ЕСКО відповідальної особи, чийм завданням буде збір даних та надання відповідей на запити інвестора. Вказана особа може організовувати забезпечення доступу фахівців ЕСКО для всебічного обстеження будівлі, в якій планується реалізація проекту, тим більше, що за вимогами законодавства про охорону праці зі сторонніми особами під час відвідування певного об'єкту необхідно проводити вступний інструктаж з охорони праці²⁶.

Також не потрібно нав'язувати ЕСКО вибір конкретних енергоефективних рішень, обладнання або технологій. По-перше, оскільки саме ЕСКО вкладає власні кошти в енергомодернізацію об'єкта замовника, саме вона приймає на себе усі ризики технічних рішень. По-друге, обираючи енергоефективні заходи, ЕСКО враховує також економічну ефективність та строки окупності проекту.

2.2.2. З'ясування рівня компетентності та професійної підготовки посадових осіб, які можуть впливати на хід реалізації проекту.

Строк енергосервісного договору може складати до 15 років. Протягом цього строку ЕСКО та замовник повинні **співпрацювати** для досягнення спільного результату – скорочення споживання енергетичних ресурсів на об'єкті енергосервісу.

Як показав досвід перших проектів енергосервісу, реалізованих в бюджетній сфері, брак досвіду та необізнаність посадових осіб органів місцевої влади, місцевого самоврядування та територіальних громад, суттєво ускладнювали хід виконання цих проектів. Вони передбачають чітку взаємодію між виконавчими органами та депутатами місцевих рад, членами тендерного комітету розпорядника бюджетних коштів, посадовими осіб органів держказначейства та керівників бюджетних установ, на об'єктах яких буде здійснюватися енергосервіс.

Неузгоджені та помилкові дії посадових осіб створюють ризики вчинення порушень закону під час проведення процедури проведення закупівлі енергосервісу. В подальшому це може проставити під загрозу укладення енергосервісного договору, стати ґрунтом для зловживань сторонами на етапі

²⁶ Пункти 6.3, 6.4 Типового положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань (НПАОП 0.00-4.12-05), затвердженого наказом Державного комітету України з нагляду за охороною праці від 26 січня 2005 р. № 15.

його виконання. Крім того, результати процедури закупівлі можуть бути взагалі скасовані, а енергосервісних договір – визнаний недійсним.

Тому менеджмент ЕСКО, ухвалюючи рішення про участь у тому чи іншому тендері, враховують – чи має замовник досвід реалізації проектів з енергоефективності, розуміє механізм енергосервісу, виявляє готовність до навчання й співпраці.

Під час ознайомлення із запропонованими замовником об'єктами для реалізації проектів енергосервісу варто переконатися, що посадові особи, які можуть впливати на реалізацію енергосервісного проекту:

- розуміють суть і особливості механізму енергосервісу, процедуру проведення публічної закупівлі та укладення енергосервісного договору;
- справді зацікавлені в реалізації інвестиційного проекту у галузі енергоефективності.

Енергосервісній компанії на цій стадії варто поцікавитися:

- Чи приймає участь місцева рада чи територіальна громада в освітніх заходах з підвищення рівня компетентності у галузі енергоефективності?
- Чи має замовник, органи місцевого самоврядування та виконавчої влади досвід реалізації проектів у галузі енергоефективності або приймає участь у громадських ініціативах чи об'єднаннях у цій сфері?
- Наскільки ефективно працює тендерний комітет замовника, який буде оголошувати про закупівлю енергосервісу?
- Чи не було судових спорів за участю замовника, що стосувалися виконання договорів про публічну закупівлю?
- Чи не існує політичного конфлікту між місцевою радою та державною адміністрацією або всередині такої ради?
- Чи не планується створення на території, де планується реалізація проекту, об'єднаних територіальних громад, що може вплинути на зміну підпорядкованості об'єкта енергосервісу?

Замовнику також необхідно постійно оновлювати інформацію про можливих учасників енергосервісних проектів, аби не мати справу з некваліфікованим персоналом виконавця. Таку інформацію можна отримати як з вільних джерел, так і надавши ЕСКО відповідний запит. До уваги варто приймати відомості про досвід реалізованих проектів, позитивні відгуки від замовників, кількість спеціалістів у штаті та рівень їх знань і досвіду, економічний стан підприємства.

Таких питань може бути досить багато, але пошук відповідей на них суттєво знижує ризик провалу проекту.

2.2.3. Затвердження базового рівня споживання енергетичних ресурсів на об'єкті енергосервісу та прийняття рішення про закупівлю енергосервісу.

Якщо за результатами попередніх переговорів та інших підготовчих дій замовник матиме потенційних інвесторів, зацікавлених в участі у публічній закупівлі енергосервісу, необхідно вирішити два питання:

- затвердити базовий рівень споживання паливно-енергетичних ресурсів та житлово-комунальних послуг на об'єкті енергосервісу;
- прийняти рішення виконавчого органу місцевої ради або місцевого органу виконавчої влади про закупівлю енергосервісу.

Базовий рівень споживання паливно-енергетичних ресурсів та житлово-комунальних послуг (далі - базовий рівень) – це усереднене значення обсягів річного споживання паливно-енергетичних ресурсів та житлово-комунальних послуг об'єктом енергосервісу із зазначенням обсягів споживання кожного виду паливно-енергетичних ресурсів та житлово-комунальних послуг середньорічних за три роки, що передують року, в якому здійснюється публічна закупівля енергосервісу²⁷.

Він має значення для визначення:

- рівня скорочення споживання паливно-енергетичних ресурсів, що може гарантувати ЕСКО під час публічної закупівлі енергосервісу. Ці відомості використовуються під час оцінки тендерної пропозиції ЕСКО;
- визначення рівня фактичного скорочення споживання паливно-енергетичних ресурсів. Ці дані використовуються під час прийняття послуг енергосервісу та обчислення розміру винагороди ЕСКО на етапі виконання договору.

Закон про енергосервіс передбачає два способи визначення базового рівня:

1. **За фактичними показниками споживання паливно-енергетичних ресурсів та житлово-комунальних послуг на об'єкті енергосервісу.**

Для застосування цього методу враховуються показники вузлів обліку (лічильників) паливно-енергетичних ресурсів або за їх відсутності – первинні документи, що підтверджують обсяг спожитих паливно-енергетичних ресурсів та житлово-комунальних послуг (акти приймання передачі за договорами із постачальниками тощо).

2. **Відповідно до ДСТУ Б А.2.2-12:2015²⁸.**

Якщо на об'єкті енергосервісу виявлено недотримання вимог утримання будівель (повітряно-теплового режиму, рівня освітлення тощо), то базовий річний рівень визначається за методикою, передбаченою названим ДСТУ.

Для подальшого визначення розміру щомісячних платежів ЕСКО базовий рівень має визначати також усереднені щомісячні обсяги споживання паливно-енергетичних ресурсів та житлово-комунальних послуг.

Зі зразком таблиці, у якій здійснено розрахунок базового рівня можна ознайомитись у додатку 3 до постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Примірною енергосервісного договору» № 845 від 21 жовтня 2015 року.

Базовий рівень має бути затверджений у встановленому порядку рішенням виконавчого органу місцевої ради або місцевим органом виконавчої влади. Цей же орган і приймає рішення про закупівлю енергосервісу щодо конкретного об'єкту замовника.

²⁷ Пункт 1 частини 1 статті 1 Закону України «Про запровадження нових інвестиційних можливостей, гарантування прав та законних інтересів суб'єктів підприємницької діяльності для проведення масштабної енергомодернізації».

²⁸ ДСТУ Б А.2.2-12:2015 «Енергетична ефективність будівель. Метод розрахунку енергоспоживання при опаленні, охолодженні, вентиляції, освітленні та гарячому водопостачанні», затверджений Наказом Мінрегіонбуду від 27 липня 2015 року № 178; Пункт 3 частини 3 статті 3 Закону України «Про запровадження нових інвестиційних можливостей, гарантування прав та законних інтересів суб'єктів підприємницької діяльності для проведення масштабної енергомодернізації».

РОЗДІЛ 3

ПУБЛІЧНА ЗАКУПІВЛЯ ЕНЕРГОСЕРВІСУ

3.1. Загальні положення про публічні закупівлі енергосервісу.

3.1.1. Процедури, які застосовуються під час закупівлі енергосервісу.

Діяльність державних органів, органів місцевого самоврядування забезпечується фінансуванням за рахунок коштів державного або місцевих бюджетів. Їх використання регламентується Бюджетним кодексом України, іншими актами бюджетного законодавства.

Окрему увагу законодавець приділяє питанням здійснення закупівель за бюджетні кошти. Ці відносини є предметом регулювання спеціального законодавства, центральне місце в якому посідає Закон України від 25 грудня 2015 року № 922-VIII «Про публічні закупівлі» (далі – Закон про публічні закупівлі). Цей Закон установлює правові та економічні засади здійснення закупівель товарів, робіт і послуг для забезпечення потреб держави та територіальної громади. Його метою є забезпечення ефективного та прозорого здійснення закупівель, створення конкурентного середовища у сфері публічних закупівель, запобігання проявам корупції у цій сфері, розвиток добросовісної конкуренції.

Враховуючи суттєві особливості енергосервісу як послуги, що може надаватися протягом строку, що перевищує бюджетний рік, а також зважаючи на приписи закону про енергосервіс, Закон про публічні закупівлі передбачає можливість проведення закупівлі енергосервісу окремим законом²⁹.

За ст. 3 закону про енергосервіс закупівля енергосервісу здійснюється шляхом проведення відкритих торгів або переговорної процедури.

Відкриті торги (тендер) передбачають здійснення замовником конкурентного відбору переможця серед учасників торгів шляхом перевірки документів учасників на відповідність вимогам тендерної документації та обрання найвигіднішої пропозиції за показником ефективності енергосервісного договору за допомогою електронної системи ProZorro та авторизованих електронних майданчиків.

Законом про публічні закупівлі передбачено особливості проведення відкритих торгів із закупівлі послуг:

- 1) за «українськими ціновими порогами», тобто від 200 тис. грн до 133 тис. євро³⁰; і
- 2) за «європейськими ціновими порогами» – понад 133 тис. євро³¹.

Закупівля енергосервісу за вимогами закону про енергосервіс шляхом відкритих торгів має відбуватися за правилами тендеру за «європейськими ціновими порогами»³². Ці правила застосовуються до усіх замовників енергосервісу незалежно від вартості предмета закупівлі³³.

²⁹ Стаття 2 Закону України «Про запровадження нових інвестиційних можливостей, гарантування прав та законних інтересів суб'єктів підприємницької діяльності для проведення масштабної енергомодернізації»; Частина 5 статті 2 Закону України «Про публічні закупівлі».

³⁰ Частина 1 статті 2 та частина 4 статті 10 Закону України «Про публічні закупівлі».

³¹ Частина 4 статті 10 Закону України «Про публічні закупівлі».

³² Частина 2 статті 3 Закону України «Про запровадження нових інвестиційних можливостей, гарантування прав та законних інтересів суб'єктів підприємницької діяльності для проведення масштабної енергомодернізації»; Частина 4 статті 10, абзац 2 частини 3 статті 21, абзац 2 частини 1 статті 27, абзац 2 частини 1 та частиною 5 статті 28 Закону України «Про публічні закупівлі».

³³ Частина 2 статті 2 Закону України «Про запровадження нових інвестиційних можливостей, гарантування прав та законних інтересів суб'єктів підприємницької діяльності для проведення масштабної енергомодернізації».

Під час проведення відкритих торгів за «європейськими ціновими порогами» оголошення про проведення процедури закупівлі обов'язково оприлюднюється на офіційному веб-порталі Мінекономрозвитку окрім української ще й англійською мовою.

Переговорна процедура передбачає здійснення замовником відбору виконавця енергосервісу шляхом розгляду наданої учасником тендерної пропозиції. Причому, вона застосовується лише у випадку, якщо замовником було двічі відмінено тендер через відсутність достатньої кількості учасників, при цьому предмет закупівлі, його технічні та якісні характеристики, а також вимоги до учасника не повинні відрізнятися від вимог, що були визначені замовником у тендерній документації³⁴.

3.1.2. Тендерний комітет та річний план закупівель.

Для здійснення публічних закупівель замовник утворює тендерний комітет, який має складатись не менше, ніж з 5 осіб. У разі, якщо кількість службових (посадових) осіб у штатній чисельності працівників замовника є меншою, ніж 5 осіб, до складу тендерного комітету мають входити всі службові (посадові) особи замовника³⁵.

За Законом про публічні закупівлі замовник не обмежений щодо можливості утворення кількох тендерних комітетів³⁶. Тому він може утворити окремий тендерний комітет для публічних закупівель енергосервісу. Замовник приймає рішення про персональний склад тендерного комітету та затверджує положення про нього. Керівництво роботою тендерного комітету здійснює його голова. Він призначається замовником, організовує роботу комітету та несе персональну відповідальність за виконання покладених на комітет функцій.

Закон про публічні закупівлі надає замовнику право передати функції з організації та проведення процедур закупівель уповноваженій особі, яка має вищу освіту, та з яким замовник уклав трудовий договір (контракт) або призначив його своїм розпорядчим актом. Така особа самостійно здійснює роботу з організації публічних закупівель згідно з умовами трудового договору (контракту) або положення³⁷.

Усі закупівлі здійснюються замовником відповідно до річного плану, який затверджує тендерний комітет або уповноважена особа. За потреби вони можуть вносити до нього зміни. Тендерний комітет зобов'язаний оприлюднити вказані документи на веб-порталі <https://prozorro.gov.ua> протягом 5 днів з дня їх затвердження³⁸. Для підготовки річного плану закупівель може використовуватися примірна форму, яка затверджена Мінекономрозвитку³⁹.

Після затвердження виконавчим органом місцевої ради або місцевою державною адміністрацією базового рівня споживання паливно-енергетичних ресурсів та житлово-комунальних послуг на потенційних об'єктах для здійснення енергосервісу та прийняття рішення про його

³⁴ Частина 1 статті 3 Закону України «Про запровадження нових інвестиційних можливостей, гарантування прав та законних інтересів суб'єктів підприємницької діяльності для проведення масштабної енергомодернізації»; пункт 4 частини 2 статті 35 та абзац 5 частини 1 статті 31 Закону України «Про публічні закупівлі».

³⁵ Частина 2 статті 11 Закону України «Про публічні закупівлі».

³⁶ Частина 1 статті 11 Закону України «Про публічні закупівлі».

³⁷ Стаття 11 Закону України «Про публічні закупівлі».

³⁸ Стаття 4 Закону України «Про публічні закупівлі».

³⁹ Наказ Мінекономрозвитку від 22 березня 2016 року № 490 «Про затвердження форм документів у сфері публічних закупівель».

закупівлю, тендерний комітет включає цю закупівлю до річного плану закупівель або вносить до нього відповідні зміни.

Річний план закупівель повинен містити наступну інформацію:

- найменування замовника;
- код згідно з ЄДРПОУ замовника;
- конкретну назву предмета закупівлі;
- коди та назви відповідних класифікаторів предмета закупівлі (за наявності);
- код згідно з КЕКВ (для бюджетних коштів);
- розмір бюджетного призначення за кошторисом або очікувана вартість предмета закупівлі;
- процедуру закупівлі;
- орієнтовний початок проведення процедури закупівлі;
- примітки.

3.1.3. Визначення предмету закупівлі.

Плануючи закупівлю енергосервісу, замовник повинен правильно обрати та визначити предмет закупівлі.

Зараз предмет закупівлі товарів і послуг визначається замовником згідно з пунктами 17 і 32 ч. 1 ст. 1 Закону про публічні закупівлі та на основі національного класифікатора України ДК 021:2015 «Єдиний закупівельний словник» за показником 4 цифри основного словника із зазначенням у дужках конкретної назви товару чи послуги⁴⁰.

Четверта цифра основного словника визначає клас послуг. Найближчим за значенням для енергосервісу за 4 цифрою, тобто класом послуг (це «1», яка виділена в коді напівжирним шрифтом), є консультаційні послуги у галузях інженерії та будівництва – код 71310000-4 «Консультаційні послуги у галузях інженерії та будівництва».

Таким чином, запис про предмет закупівлі в оголошенні має виглядати наступним чином:

ДК 021:2015 71310000-4 – «Консультаційні послуги у галузях інженерії та будівництва» (Енергосервіс будівлі _____, що знаходиться за адресою: _____).

Зауважимо, що 20 квітня 2017 року набрали чинності зміни до закону про енергосервіс, за якими публічна закупівля енергосервісу шляхом відкритих торгів відбувається за правилами торгів за «європейськими ціновими порогами». Оголошення про закупівлю оприлюднюється на офіційному веб-порталі Мінекономрозвитку додатково англійською мовою.

Тому інформація про предмет закупівлі має бути подана в оголошенні наступним чином:

ДК 021:2015 71310000-4 – «Консультаційні послуги у галузях інженерії та будівництва» (Енергосервіс будівлі _____, що знаходиться за адресою: _____).
CPV: 71310000-4 – “Consultative engineering and construction services” (Energy service for _____ which is located on _____).

⁴⁰ Абзац 2 пункту 1 розділу II Порядку визначення предмета закупівлі, затвердженого наказом Мінекономрозвитку від 17 березня 2016 року № 454.

У разі, якщо енергосервіс закуповується як частина предмета закупівлі (лот), то замовник може визначити його за показниками 4-8 цифр Єдиного закупівельного словника, а також за обсягом, номенклатурою та місцем надання послуг⁴¹. У такому разі інформація про предмет закупівлі може бути подана так:

ДК 021:2015 71314000-2 – «Енергетичні та супутні послуги» (Енергосервіс будівлі _____, що знаходиться за адресою: _____).
CPV: 71314000-2 – “Energy and related services” (Energy service for _____ which is located on _____).

Як показав досвід розміщення оголошень про закупівлю енергосервісу після запуску програмного модуля в жовтні 2017 року, замовники користуються й іншим методом визначення предмету закупівлі. Деякі оголошення містять посилання на код **«ДК 021:2015: 99999999-9 – Не відображене в інших розділах»**.

Чи правий замовник, визначаючи предмет закупівлі таким чином?

Відповідно до рекомендацій Мінекономрозвитку⁴² у разі, якщо предмет закупівлі не має в ієрархічній структурі Єдиного закупівельного словника відповідного коду, в електронній системі закупівель технічно реалізовано можливість обрання показника **«99999999-9 – Не визначено»** із введенням предмета закупівлі вручну в текстовому полі.

Енергосервіс не можна вважати послугою виключно консультативного характеру, як це визначено ДК 021:2015: 71310000-4 – «Консультативні послуги у галузях інженерії та будівництва». Зауважимо, що ДК 021:2015: 71314000-2 – «Енергетичні та супутні послуги» поділяється на такі види:

- електротехнічні послуги;
- послуги з енергетичного менеджменту;
- консультативні послуги з питань енергоефективності.

Як бачимо, енергосервісні послуги в цілому не можна назвати, наприклад, консультативними послугами з питань енергоефективності. Якщо звернутися до закону про енергосервіс, то він визначає останній як комплекс технічних та організаційних енергозберігаючих (енергоефективних) та інших заходів.

Тому замовники зробили висновок, що енергосервіс не має в ієрархічній структурі Єдиного закупівельного словника відповідного коду, а отже, є усі підстави для визначення предмету закупівлі за кодом **«ДК 021:2015: 99999999-9 – Не відображене в інших розділах»**.

Таким чином, оголошення про закупівлю енергосервісу як окремого лоту може виглядати наступним чином:

ДК 021:2015: 99999999-9 – «Не відображене в інших розділах» (Енергосервіс будівлі _____, що знаходиться за адресою: _____).
CPV: 99999999-9 – “Not reflected in other sections” (Energy service for _____ which is located on _____).

⁴¹ Абзац 4 пункту 1 розділу II Порядку визначення предмету закупівлі, затвердженого Наказом Мінекономрозвитку № 454 від 17 березня 2016 року.

⁴² Лист Мінекономрозвитку від 07 лютого 2017 року № 3302-06/3816-06 «Щодо порядку визначення предмету закупівлі».

3.1.4. Визначення кодів економічної класифікації видатків бюджету.

Окрім визначення предмета закупівлі замовник повинен визначити код економічної класифікації видатків (КЕКВ)⁴³, який зазначається в річному плані закупівель.

За КЕКВ енергосервіс належить до категорії «Оплата комунальних послуг та енергоносіїв» (код 2270)⁴⁴. За цією категорією здійснюються платежі з оплати бюджетними установами (організаціями) комунальних послуг та енергоносіїв, включаючи оплату енергоносіїв для виробничих та громадських потреб та оплату енергосервісу. Сам же енергосервіс має код 2276 «Оплата енергосервісу». Видатки на оплату енергосервісу здійснюється у межах суми скорочення видатків на оплату комунальних послуг та енергоносіїв (порівняно з видатками, які були б здійснені за відсутності енергосервісу).

Таким чином, під час закупівлі енергосервісу у річному плані закупівель вказується КЕКВ 2276 «Оплата енергосервісу».

У графі річного плану закупівель «Процедура закупівлі» тендерний комітет вказує: «Відкриті торги». За наявності підстав, передбачених законом, замовник має право внести зміни до річного плану і змінити вид процедури. Тоді у плані зазначається: «(Переговорна процедура, яка застосовується виключно у випадках, передбачених п. 4 ч. 2 ст. 35 Закону про публічні закупівлі.

Плануючи закупівлю енергосервісу, треба враховувати, що саме вона сама по собі не вимагає прийняття рішення про виділення окремих бюджетних асигнувань. Уже в процесі визначення переможця і укладення енергосервісного контракту місцева рада має своїм рішенням затвердити умови цього договору і необхідний розмір асигнувань.

⁴³ Наказ Міністерства фінансів України від 14 січня 2011 року № 11 «Про бюджетну класифікацію», яким затверджено: Класифікацію доходів бюджету; Функціональну класифікацію видатків та кредитування бюджету; Економічну класифікацію видатків бюджету; Відомчу класифікацію видатків та кредитування державного бюджету; Класифікацію кредитування бюджету; Класифікацію фінансування бюджету за типом кредитора; Класифікацію фінансування бюджету за типом боргового зобов'язання; Класифікацію боргу за типом кредитора; Класифікацію боргу за типом боргового зобов'язання; Тимчасову класифікацію видатків та кредитування місцевих бюджетів (з перехідною таблицею до функціональної класифікації видатків та кредитування бюджету); Структуру кодування програмної класифікації видатків та кредитування державного бюджету та Складові частини витрат (видатків) розвитку та витрат (видатків) споживання.

⁴⁴ Наказ Мінфіну від 12 березня 2012 року № 333 «Про затвердження Інструкції щодо застосування економічної класифікації видатків бюджету та Інструкції щодо застосування класифікації кредитування бюджету».

3.2. Відкриті торги.

Закупівля енергосервісу шляхом проведення відкритих торгів відбувається за правилами торгів за «європейськими ціновими порогами». У такому разі торги складаються з наступних етапів:

- 1) підготовка і оприлюднення замовником оголошення про закупівлю, а також тендерної документації;
- 2) подання тендерних пропозицій учасниками торгів;
- 3) розкриття і розгляд тендерних пропозицій замовником;
- 4) оцінка тендерних пропозицій, проведення електронного аукціону і визначення переможця аукціону;
- 5) прийняття рішення про намір укласти енергосервісний договір і публікація повідомлення про це;
- 6) затвердження істотних умов енергосервісного договору, його укладення і оприлюднення;
- 7) складання звіту про результати проведення закупівлі;
- 8) виконання енергосервісного договору і складання звіту про це.

3.2.1. Підготовка і оприлюднення замовником оголошення про закупівлю, а також тендерної документації⁴⁵.

Примірний зразок оголошення про проведення відкритих торгів (українською та англійською мовами) затверджено Мінекономрозвитку⁴⁶. Вимоги до змісту оголошення визначаються законом про енергосервіс⁴⁷. **Воно має обов'язково містити:**

- найменування та місцезнаходження замовника;
- назву предмета закупівлі;
- кінцевий строк подання тендерних пропозицій (строк для подання тендерних пропозицій – не менше 30 днів з дня оприлюднення оголошення про проведення відкритих торгів);
- розмір, вид та умови надання забезпечення тендерних пропозицій (якщо замовник вимагає його надати);
- дата та час розкриття тендерних пропозицій;
- інформація про розмір мінімального кроку підвищення показника ефективності енергосервісного договору під час електронного аукціону у відсотках⁴⁸.

Також замовник зазначає в оголошенні про проведення процедури відкритих торгів для закупівлі енергосервісу:

- інформацію: про розмір мінімального кроку підвищення показника ефективності енергосервісного договору під час електронного аукціону у відсотках;
- математичну формулу, що буде застосовуватися при проведенні електронного аукціону для

⁴⁵ Частини 1, 2, 3, 4, 5, 6 статті 3 Закону України «Про запровадження нових інвестиційних можливостей, гарантування прав та законних інтересів суб'єктів підприємницької діяльності для проведення масштабної енергомодернізації»; статті 10 і 21 Закону України «Про публічні закупівлі».

⁴⁶ Наказ Мінекономрозвитку від 22 березня 2016 року № 490 «Про затвердження форм документів у сфері публічних закупівель».

⁴⁷ Частина 4 статті 3 Закону України «Про запровадження нових інвестиційних можливостей, гарантування прав та законних інтересів суб'єктів підприємницької діяльності для проведення масштабної енергомодернізації».

⁴⁸ Передбачається замість інформації про розмір мінімального кроку пониження ціни під час електронного аукціону у відсотках або грошових одиницях (якщо головним критерієм виступає «ціна») – абзац 10 частини 2 статті 21 Закону України «Про публічні закупівлі».

визначення показників інших критеріїв оцінки (у разі їх застосування).

Під час закупівлі енергосервісу замовник не вказує в оголошенні інформацію про:

- обсяг і місце надання послуг;
- очікувану вартість закупівлі послуг із зазначенням інформації про включення до очікуваної вартості податку на додану вартість (ПДВ) та інших податків і зборів;
- строк надання послуг;
- математичну формулу, що буде застосовуватися при проведенні електронного аукціону для визначення показників інших критеріїв оцінки (у разі застосування кваліфікаційних критеріїв).

Для проведення торгів і початку плинності строків важливим є момент оприлюднення оголошення.

Датою та часом оприлюднення інформації в електронній системі закупівель є дата та час унесення та заповнення її через автоматизоване робоче місце замовника. Розміщенням/оприлюдненням інформації вважається її наявність в електронній системі закупівель в інтерактивному режимі реального часу⁴⁹.

Тендерна документація безоплатно оприлюднюється замовником на веб-порталі Уповноваженого органу для загального доступу. Примірний зразок тендерної документації затверджується Мінекономрозвитку⁵⁰.

Особливості змісту тендерної документації про проведення закупівлі енергосервісу визначаються законом про енергосервіс⁵¹. Тендерна документація **має обов'язково містити:**

- інструкцію з підготовки тендерних пропозицій;
- базовий річний рівень споживання паливно-енергетичних ресурсів та житлово-комунальних послуг на об'єкті у натуральних показниках та у грошовій формі за цінами (тарифами), чинними на дату оголошення про проведення процедури закупівлі;
- повну інформацію про об'єкт енергосервісу та обладнання, що використовується на об'єкті енергосервісу, необхідну учаснику процедури закупівлі для підготовки тендерної пропозиції⁵²;
- перелік критеріїв та методику оцінки тендерних пропозицій із зазначенням питомої ваги критеріїв, якщо замовником прийнято рішення включити інші критерії, крім показника ефективності енергосервісного договору;
- строк, протягом якого тендерні пропозиції вважаються дійсними, але не менше, ніж 90 робочих днів з дати розкриття тендерних пропозицій;
- інформацію про мову (мови), якою (якими) мають бути складені тендерні пропозиції;
- зазначення кінцевого строку подання тендерних пропозицій;
- прізвище, ім'я та по батькові, посаду та адресу однієї чи кількох посадових осіб замовника, уповноважених здійснювати зв'язок з учасниками процедури закупівлі;
- формулу розрахунку показника ефективності енергосервісного договору (NPV);
- вимоги про зазначення учасником процедури закупівлі у тендерній пропозиції такої інформації:

⁴⁹ Наказ Мінекономрозвитку від 18 березня 2016 року № 477 «Про затвердження Порядку розміщення інформації про публічні закупівлі».

⁵⁰ Наказ Мінекономрозвитку від 13 квітня 2016 року № 680 «Про затвердження примірної тендерної документації».

⁵¹ Частина 4 статті 3 Закону України «Про запровадження нових інвестиційних можливостей, гарантування прав та законних інтересів суб'єктів підприємницької діяльності для проведення масштабної енергомодернізації».

⁵² Замовник забезпечує безперешкодний доступ учасника процедури закупівлі до такого об'єкта для перевірки та уточнення зазначеної в цьому пункті інформації (у тому числі, до технічних паспортів, специфікацій, планів, креслень, рисунків, технічних та якісних характеристик, копій договорів з постачальниками паливно-енергетичних ресурсів та житлово-комунальних послуг).

- а) пропонуваний строк енергосервісного договору;
- б) щорічні платежі виконавцю енергосервісу, розраховані з урахуванням пропонуваного строку дії енергосервісного договору;
- в) щорічне скорочення витрат замовника енергосервісу;
- г) рівень скорочення споживання відповідних паливно-енергетичних ресурсів та/або житлово-комунальних послуг, який має бути досягнуто в результаті здійснення енергосервісу, за кожний рік дії енергосервісного договору (у натуральних показниках та відсотках до базового рівня споживання паливно-енергетичних ресурсів та житлово-комунальних послуг на об'єкті енергосервісу);
- г) фіксований відсоток суми скорочення витрат замовника енергосервісу на оплату відповідних паливно-енергетичних ресурсів та/або житлово-комунальних послуг, що підлягає до сплати виконавцю енергосервісу;
- д) ціна енергосервісного договору.

Тендерна документація може містити також іншу інформацію відповідно до законодавства, яку замовник вважає за необхідне до неї включити, наприклад: порядок внесення змін та надання роз'яснень до тендерної документації, підстави для відміни процедури закупівлі згідно ч. 1 ст. 31 Закону про публічні закупівлі.

Із набранням чинності окремих положень закону про енергосервіс з 1 січня 2022 року тендерна документація, окрім інформації зазначеної вище, має також обов'язково містити⁵³:

- один або декілька кваліфікаційних критеріїв до учасників відповідно до статті 16 Закону про публічні закупівлі з урахуванням особливостей, встановлених ч. 5, 6 ст. 3 закону про енергосервіс, зокрема:
 - а) наявність обладнання та матеріально-технічної бази;
 - б) наявність працівників відповідної кваліфікації, які мають необхідні знання та досвід;
 - в) наявність документально підтвердженого досвіду виконання технічних та організаційних енергозберігаючих (енергоефективних) та інших заходів⁵⁴;
- вимоги, встановлені статтею 17 Закону про публічні закупівлі та спосіб підтвердження відповідності учасника установленим критеріям і вимогам згідно із законодавством;
- перелік критеріїв та методику оцінки тендерних пропозицій із зазначенням питомої ваги критеріїв, якщо замовником прийнято рішення включити інші критерії, крім показника ефективності енергосервісного договору (математичну формулу, що буде застосовуватися при проведенні електронного аукціону для визначення показників інших критеріїв оцінки).

⁵³ Вимоги до учасника, які передбачені статтею 17 Закону України «Про публічні закупівлі» можна буде встановлювати лише з 1 січня 2022 року в зв'язку з набранням чинності пунктом 2 частини 3 статті 3 Закону України «Про запровадження нових інвестиційних можливостей, гарантування прав та законних інтересів суб'єктів підприємницької діяльності для проведення масштабної енергомодернізації».

⁵⁴ Замовник не встановлює кваліфікаційний критерій, передбачений абзацом 4 частини 2 статті 16 Закону України «Про публічні закупівлі», а саме наявність документально підтвердженого досвіду виконання аналогічних договорів. Замовник може встановлювати такий кваліфікаційний критерій, як наявність документально підтвердженого досвіду виконання технічних та організаційних енергозберігаючих (енергоефективних) та інших заходів. У разі встановлення такого критерію та переліку документів, що підтверджують інформацію учасників процедури закупівлі про відповідність їх такому критерію, вони зазначаються замовником у тендерній документації та вимагаються під час проведення переговорів з учасником (у разі застосування переговорної процедури закупівлі).

Якщо питання щодо відстрочення набрання чинності нормами закону про енергосервіс щодо встановлення замовником кваліфікаційних критеріїв до 1 січня 2022 року не викликає заперечень, то поширення цього правила і на можливість застосування 17 Закону про публічні закупівлі викликає сумніви, адже до участі в торгах фактично допускаються недобросовісні учасники.

Замовник не може вимагати від учасника/переможця відкритих торгів інформацію та документи, які він не зазначив у тендерній документації. Тому під час закупівлі енергосервісу він не зможе відмовити в участі учасникові та відхилити його тендерну пропозицію, навіть, якщо такий учасник є пов'язаною особою із іншими учасниками тендеру, знаходиться на стадії ліквідації або притягався до відповідальності за антиконкурентні узгоджені дії тощо.

Тендерна документація може містити іншу інформацію, у тому числі визначену примірною тендерною документацією, затвердженою Мінекономрозвитку:

- про забезпечення тендерної пропозиції⁵⁵;
- про забезпечення виконання договору про закупівлю⁵⁶;
- опис та приклади формальних (несуттєвих) помилок, допущення яких учасниками не призведе до відхилення їх пропозицій;
- іншу інформацію відповідно до законодавства, яку замовник вважає за необхідне до неї включити⁵⁷.

В тендерній документації вказуються дані посадових осіб замовника, з якими можуть контактувати учасники тендеру, а також порядок забезпечення безперешкодного доступу до об'єкту енергосервісу.

3.2.2. Подання тендерних пропозицій учасниками торгів.

Строк для подання тендерних пропозицій не може бути менше, ніж 30 днів з дня оприлюднення оголошення про закупівлю.

Замовник забезпечує безперешкодний доступ учасника процедури закупівлі до об'єкта енергосервісу для перевірки та уточнення зазначеної у тендерній документації інформації, у тому числі, до технічних паспортів, специфікацій, планів, креслень, рисунків, технічних та якісних характеристик, копій договорів з постачальниками паливно-енергетичних ресурсів та житлово-комунальних послуг.

Учасник процедури закупівлі (учасник) – це фізична особа, у тому числі фізична особа-підприємець, юридична особа (резидент або нерезидент), яка подала тендерну пропозицію або взяла участь у переговорах у разі застосування переговорної процедури закупівлі⁵⁸. Незважаючи на те, що це визначення пов'язує статус учасника з фактом подання тендерної пропозиції, належне її підготування передбачає за необхідності перевірку та уточнення зазначеної у тендерній документації інформації про об'єкт енергосервісу. Вважаємо, що такий **доступ варто надавати, пересвідчившись, що певна особа отримала тендерну документацію для участі в закупівлі енергосервісу для даного об'єкта.**

Зацікавлені учасники протягом строку, встановленого для подання тендерних пропозицій, подають їх в електронному вигляді. Вони заповнюють електронні форми на веб-порталі

⁵⁵ Стаття 24 Закону України «Про публічні закупівлі».

⁵⁶ стаття 26 Закону України «Про публічні закупівлі».

⁵⁷ Частина 3 статті 22 Закону України «Про публічні закупівлі».

⁵⁸ Пункт 35 частини 1 статті 1 Закону України «Про публічні закупівлі».

<https://prozorro.gov.ua> (або на веб-порталі авторизованого електронного майданчику), а також завантажують скан-копії необхідних документів.

С урахуванням вимог закону⁵⁹, при поданні тендерних пропозицій може використовуватися електронний цифровий підпис (надалі – «ЕЦП»), якщо це передбачено регламентом роботи електронного майданчика. Для замовника використання ЕЦП є обов'язковим⁶⁰.

Електронна система закупівель автоматично формує та надсилає повідомлення учаснику про отримання його пропозиції із зазначенням дати та часу. Електронна система повинна забезпечити можливість подання пропозиції всім особам на рівних умовах.

Кожен учасник має право подати тільки одну тендерну пропозицію (у тому числі до визначеної в тендерній документації частини предмета закупівлі (лота). Отримана тендерна пропозиція вноситься автоматично до реєстру.

Тендерна пропозиція повинна містити підтвердження надання учасником забезпечення тендерної пропозиції, якщо таке забезпечення передбачено оголошенням про проведення процедури закупівлі.

Тендерні пропозиції, отримані електронною системою закупівель після закінчення строку їх подання, не приймаються та автоматично повертаються учасникам, які їх подали. Тендерні пропозиції залишаються дійсними протягом зазначеного в тендерній документації строку. До закінчення цього строку замовник має право вимагати від учасників продовження строку дії тендерних пропозицій.

Учасник має право:

відхилити таку вимогу, не втрачаючи при цьому наданого ним забезпечення тендерної пропозиції;

погодитися з вимогою та продовжити строк дії поданої ним тендерної пропозиції та наданого забезпечення тендерної пропозиції.

Фізична/юридична особа має право не пізніше ніж за 10 днів до закінчення строку подання тендерної пропозиції звернутися через електронну систему закупівель до замовника за роз'ясненнями щодо тендерної документації та/або звернутися до замовника з вимогою щодо усунення порушення під час проведення процедури закупівлі. Усі звернення за роз'ясненнями та звернення щодо усунення порушення автоматично оприлюднюються в електронній системі закупівель без ідентифікації особи, яка звернулася до замовника. Замовник повинен протягом трьох робочих днів з дня їх оприлюднення надати роз'яснення на звернення та оприлюднити його на веб-порталі Уповноваженого органу.

Замовник має право з власної ініціативи чи за результатами звернень або на підставі рішення органу оскарження внести зміни до тендерної документації. У разі внесення змін до тендерної документації строк для подання тендерних пропозицій продовжується в електронній системі закупівель таким чином, щоб з моменту внесення змін до тендерної документації до закінчення строку подання тендерних пропозицій залишалось не менше ніж сім днів.

Зміни, що вносяться замовником до тендерної документації, розміщуються та відображаються в електронній системі закупівель у вигляді нової редакції тендерної документації додатково до початкової редакції тендерної документації. Замовник разом із змінами до тендерної документації в окремому документі оприлюднює перелік змін, що вносяться. Положення тендерної документації, до яких вносяться зміни, відображаються у вигляді закреслених даних та повинні бути доступними для перегляду після внесення змін до тендерної документації.

⁵⁹ Абзац 3 частини 3 статті 12 Закону України «Про публічні закупівлі».

⁶⁰ Стаття 5 Закону України «Про електронний цифровий підпис».

У разі несвоєчасного надання або ненадання замовником роз'яснень щодо змісту тендерної документації строк подання тендерних пропозицій автоматично продовжується електронною системою не менш як на сім днів⁶¹.

Протягом строк, встановленого для подання тендерних пропозицій, учасник має право внести зміни або відкликати свою тендерну пропозицію без втрати свого забезпечення тендерної пропозиції. Такі зміни або заява про відкликання тендерної пропозиції враховуються в разі, якщо вони отримані електронною системою закупівель до закінчення строку подання тендерних пропозицій.

3.2.3. Розкриття і розгляд тендерних пропозицій замовником.

Під час проведення процедури відкритих торгів за «європейськими ціновими порогоми»:

- спочатку розкривається технічна інформація про предмет закупівлі. У день і час закінчення строку подання тендерних пропозицій, зазначених в оголошенні про проведення процедури закупівлі, електронною системою закупівель автоматично розкривається частина тендерної пропозиції з інформацією і документами, що містять технічний опис предмета закупівлі⁶²;
- потім замовник розглядає надані учасниками пропозиції на відповідність технічним вимогам тендерної документації протягом строку, що не перевищує 20 робочих днів⁶³;
- згодом замовник складає протокол розгляду тендерних пропозицій та публікує його на веб-порталі <https://prozorro.gov.ua> протягом 1 дня після його затвердження;
- потім електронна система закупівлі формує перелік учасників, чиї тендерні пропозиції не відхилені, і які будуть брати участь в електронному аукціоні;
- після проведення електронного аукціону проводиться оцінка тендерних пропозицій.

3.2.4. Оцінка тендерних пропозицій, проведення електронного аукціону і визначення переможця аукціону.

Оцінка тендерних пропозицій проводиться автоматично електронною системою закупівель шляхом застосування електронного аукціону.

При закупівлі енергосервісу здійснюється оцінка лише тих тендерних пропозицій, що не були відхилені. У день аукціону система автоматично генерує ключі доступу до модуля електронного аукціону і розсилає їх учасникам. У модулі відображається список пропозицій і послідовність участі в аукціоні. При цьому найменування учасників приховуються.

Під час проведення процедури закупівлі енергосервісу для оцінки пропозицій учасників та визначення найбільш економічно вигідної пропозиції замовник замість критерію оцінки тендерних пропозицій «ціна» застосовує критерій «показник ефективності енергосервісного договору» (чиста приведена вартість або NPV). Він визначається як сумарне за двадцятирічний період з дати оголошення про проведення закупівлі енергосервісу значення дисконтованих різниць між щорічним скороченням витрат замовника і щорічними платежами учаснику процедури закупівлі. Це дисконтування здійснюється на розмір облікової ставки Національного банку України, що діяла на момент оголошення тендеру. При розрахунку економії враховуються ціни (тарифи) на дату оголошення про проведення закупівлі енергосервісу.

⁶¹ Стаття 23 Закону України «Про публічні закупівлі».

⁶² Абз. 2 частини 1 статті 27 Закону України «Про публічні закупівлі. З 1 січня 2022 року буде розкриватись інформація про відповідність учасників кваліфікаційним критеріям.

⁶³ З 1 січня 2022 року також буде проводити кваліфікаційну оцінку учасників.

Формула обчислення показника ефективності енергосервісного договору виглядає наступним чином:

$$NPV = \sum \Gamma\Pi_{\text{зам}} * \frac{1}{(1 + r)^n}, \text{ де}$$

NPV – показник ефективності енергосервісного договору;

$\Gamma\Pi_{\text{зам}}$ – грошовий потік замовника у період «n», який визначається як різниця між щорічним скороченням витрат замовника та щорічними платежами учаснику процедури закупівлі;

r – ставка дисконтування, яка дорівнює обліковій ставці НБУ, що діє на дату оголошення про проведення процедури закупівлі енергосервісу поділена на 100.

n – рік від 1 до 20.

Облікова ставка НБУ щоденно публікується на веб-сайті НБУ:
<http://www.bank.gov.ua/control/uk/index>

Учасник, який запропонував більший розмір гарантованої економії за менший розмір щорічних платежів для себе, а також більш короткий термін дії договору отримає кращий (вищий) показник NPV. Його пропозиція буде вважатися найбільш економічно вигідною.

При проведенні електронного аукціону учасники по черзі підвищують показник NPV. Таке підвищення повторюється три рази (раунди).

На рівень показника NPV впливає:

- зменшення строку дії енергосервісного договору;
- встановлення розмірів платежів замовника на користь учасника ближче до 80%.

Питома вага критерію «показник ефективності енергосервісного договору» складає 100%, а з 1 січня 2022 року не може бути нижчою за 75%.

Якщо на об'єкті енергосервісу планується здійснення енергозберігаючих (енергоефективних) заходів за рахунок бюджетних коштів, замовник має право встановлювати максимальний розмір фіксованого відсотка менше 80%. Інформація про встановлення такого фіксованого відсотка та про заплановані енергозберігаючі (енергоефективні) заходи (обсяг робіт та/або перелік устаткування, строки впровадження заходів, очікуваний рівень скорочення споживання та/або витрат на оплату відповідних паливно-енергетичних ресурсів та/або житлово-комунальних послуг, якого має бути досягнуто в результаті впровадження заходів, зазначається в тендерній документації⁶⁴.

Електронна система за підсумками аукціону визначає найбільш економічно вигідну пропозицію для замовника, що є, по суті, визначенням переможця аукціону.

Публічні закупівлі енергосервісу здійснюються з використанням спеціального програмного модуля ProZorro, який оцінює пропозиції учасників за критерієм NPV, а не критерієм «ціни».

Якщо за результатами розгляду тендерних пропозицій до оцінки допущено пропозиції менше ніж 2 учасників, процедура торгів відміняється.

3.2.5. Прийняття рішення про намір укласти енергосервісний договір і публікація повідомлення про намір укласти договір.

⁶⁴ Частина 5 статті 5 Закону України «Про запровадження нових інвестиційних можливостей, гарантування прав та законних інтересів суб'єктів підприємницької діяльності для проведення масштабної енергомодернізації».

За результатами розгляду та оцінки тендерних пропозицій замовник визначає переможця і приймає рішення про намір укласти з ним енергосервісний договір.

Система автоматично формує повідомлення про намір укласти енергосервісний договір, яке замовник протягом наступного дня публікує на електронному майданчику та надсилає переможцю.

Іншим учасникам система автоматично розсилає повідомлення із зазначенням найменування та місцезнаходження переможця⁶⁵.

3.2.6. Затвердження істотних умов енергосервісного договору, укладення енергосервісного договору і його оприлюднення.

За результатами проведення відкритих торгів замовник повинен укласти енергосервісний договір з переможцем у строк не пізніше 60 робочих днів після прийняття рішення про намір його укласти⁶⁶.

Замовник не пізніше 10 днів з дати прийняття рішення про намір укласти договір про закупівлю енергосервісу з переможцем подає у встановленому порядку на затвердження Верховній Раді Автономної Республіки Крим, відповідній місцевій раді такі істотні умови енергосервісного договору:

- ціна енергосервісного договору;
- рівень скорочення споживання та/або витрат на оплату відповідних паливно-енергетичних ресурсів та/або житлово-комунальних послуг, якого має бути досягнуто в результаті здійснення енергосервісу, за кожний рік дії енергосервісного договору;
- строк дії енергосервісного договору.

Верховна Рада Автономної Республіки Крим, відповідна місцева рада затверджують або відмовляють у затвердженні істотних умов енергосервісного договору у строк, що не перевищує 60 робочих днів з дати звернення замовника енергосервісу щодо затвердження істотних умов енергосервісного договору⁶⁷.

У попередній редакції закону про енергосервіс визначався порядок затвердження істотних умов енергосервісного договору і підставою для відмови в погодженні та/або затвердженні істотних умов договору було виключно протиріччя істотних умов договору положенням закону.

Нині місцева рада має право затвердити або відмовити у затвердженні істотних умов енергосервісного договору на будь-якій підставі. Однак, якщо рада буде постійно відмовляти у затвердженні істотних умов потенційним інвесторам, то довіри до такої територіальної громади не буде, отже інвестиції в енергоефективність регіону не прийдуть.

Розглянемо строки укладення енергосервісного договору після прийняття рішення про намір його укласти із переможцем. Це питання набуло складності через неузгодженість між собою норми частини 14 статті 5 та статті 6 закону про енергосервіс.

З одного боку, відповідно до ч. 14 ст. 5 цього закону **замовник укладає енергосервісний договір з учасником**, який визнаний переможцем процедури закупівлі протягом строку дії його пропозиції, **не пізніше ніж через 60 робочих днів з дня прийняття рішення про намір укласти**

⁶⁵ Стаття 32 Закону України «Про публічні закупівлі».

⁶⁶ Частина 14 статті 5 Закону України «Про запровадження нових інвестиційних можливостей, гарантування прав та законних інтересів суб'єктів підприємницької діяльності для проведення масштабної енергомодернізації».

⁶⁷ Стаття 6 Закону України «Про запровадження нових інвестиційних можливостей, гарантування прав та законних інтересів суб'єктів підприємницької діяльності для проведення масштабної енергомодернізації».

договір про закупівлю енергосервісу відповідно до вимог тендерної документації та пропозиції учасника - переможця процедури закупівлі.

З іншого боку, ст. 6 закону про енергосервіс зобов'язує замовника звернутися до місцевої ради для затвердження істотних умов енергосервісного договору **не пізніше 10 днів з дня прийняття рішення про намір укласти договір про закупівлю енергосервісу**, а місцева рада зобов'язана затвердити або відмовити у затвердженні істотних умов договору **протягом 60 робочих днів з дати звернення** головного замовника енергосервісу.

Таким чином, загальний строк для звернення замовника про затвердження істотних умов енергосервісного договору максимально становить **70 робочих днів з дня прийняття рішення про намір укласти договір про закупівлю енергосервісу**. Натомість строк для укладення договору не перевищує **60 робочих днів, що обраховуються від дня прийняття рішення про намір укласти договір про закупівлю енергосервісу**.

Замовник має відмінити торги із закупівлі енергосервісу в разі неможливості усунення порушень, що виникли через виявлені порушення законодавства з питань публічних закупівель⁶⁸. Порушення строків укладення енергосервісного договору із переможцем слід вважати підставою для відміни торгів.

Істотні умови енергосервісного договору, які не підлягають затвердженню в місцевій раді, як і інші умови договору, можуть бути узгоджені сторонами протягом зазначеного 60-денного строку з урахуванням положень закону і примірною енергосервісного договору, затвердженого Кабінетом Міністрів України.

Замовник і переможець укладають енергосервісний договір за загальними правилами, передбаченими Цивільним та Господарським кодексами України. Протягом 2 днів після його укладення тендерний комітет публікує на електронному майданчику цей договір.

Звертаємо увагу, що у разі відмови переможця від підписання договору про закупівлю відповідно до вимог тендерної документації або неукладення договору про закупівлю з вини учасника у строк, визначений законом про енергосервіс, замовник відхиляє тендерну пропозицію такого учасника та визначає переможця серед тих учасників, строк дії тендерної пропозиції яких ще не минув. Очевидно, що пропозиція наступного учасника буде відрізнятися від пропозиції переможця. Тому будуть відрізнятися й істотні умови договору, які має затвердити місцева рада. В такому разі замовник має повторно опублікувати інформацію про намір укласти договір, передати на затвердження місцевій раді його істотні умови, провести переговори щодо інших умов договору із новим переможцем та укласти договір.

3.2.7. Складання звіту про результати проведення закупівлі.

Протягом одного дня після публікації енергосервісного договору, електронна система автоматично формує звіт про результати проведення процедури закупівлі. Перелік інформації, яка відображається у звіті, передбачений у ст. 19 Закону про публічні закупівлі. Зокрема, у звіті вказується така інформація:

- найменування предмета закупівлі;

⁶⁸ Пункт 2 частини 1 статті 7 Закону України «Про запровадження нових інвестиційних можливостей, гарантування прав та законних інтересів суб'єктів підприємницької діяльності для проведення масштабної енергомодернізації».

- кількість учасників процедури закупівлі та найменування і місцезнаходження учасника, з яким укладено договір про закупівлю;
- показники ефективності енергосервісного договору учасників тендера;
- дата оприлюднення повідомлення про намір укласти договір, розміщеного на веб-порталі Мінекономрозвитку відповідно до статті 10 цього Закону України «Про публічні закупівлі»;
- дата оприлюднення оголошення про проведення процедури закупівлі на веб-порталі Мінекономрозвитку відповідно до статті 10 Закону України «Про публічні закупівлі»;
- у разі, якщо в результаті проведення торгів не було укладено договір про закупівлю – підстави прийняття рішення про неукладення договору про закупівлю;
- дата укладення договору про закупівлю;
- зведена інформація про наявність і відповідність установленим законодавством вимогам документів, що підтверджують відповідність учасників кваліфікаційним критеріям відповідно до статті 16 Закону України «Про публічні закупівлі», та наявність/відсутність обставин, установлених статтею 17 Закону України «Про публічні закупівлі»⁶⁹;
- у разі закупівлі робіт або послуг – повне найменування та місцезнаходження кожного юридичного суб'єкта господарювання, якого учасник, з яким укладено договір про закупівлю, буде залучати до виконання робіт як субпідрядника в обсязі не менше ніж 20% вартості договору про закупівлю, якщо про це зазначено в договорі про закупівлю.

Варто враховувати, що у звіті про результати проведення процедури закупівлі енергосервісу замість цінкових пропозицій учасників тендера зазначаються показники ефективності енергосервісного договору⁷⁰.

Цей звіт разом з енергосервісним договором і річним планом закупівель замовника в подальшому будуть перевірятися органом Державної казначейської служби під час здійснення оплати за договором.

3.2.8. Виконання енергосервісного договору і формування звіту про виконання.

Після закінчення строку дії енергосервісного договору або дострокового виконання його умов, або його розірвання, тендерний комітет публікує на електронному майданчику звіт про виконання договору не пізніше 3-х днів з моменту настання однієї із зазначених вище подій⁷¹.

Примірна форма звіту затверджується Мінекономрозвитку⁷².

⁶⁹ Вказане положення набере чинності з 1 січня 2022 року.

⁷⁰ Частина 9 статті 2 Закону України «Про запровадження нових інвестиційних можливостей, гарантування прав та законних інтересів суб'єктів підприємницької діяльності для проведення масштабної енергомодернізації».

⁷¹ Частина 1 статті 10 Закону України «Про публічні закупівлі».

⁷² Наказ Мінекономрозвитку від 22 березня 2016 р. № 490 «Про затвердження форм документів у сфері публічних закупівель».

3.3. Переговорна процедура.

Переговорна процедура застосовується під час закупівлі енергосервісу лише у випадку, якщо замовником було двічі відмінено тендер через відсутність достатньої кількості учасників. Це означає, що на торги було подано менше 2 тендерних пропозицій⁷³.

Для застосування переговорної процедури тендерний комітет приймає відповідне рішення.

Тендерна пропозиція учасника у переговорній процедурі має містити інформацію про:

- 1) пропонуваній строк енергосервісного договору;
- 2) щорічні платежі виконавцю енергосервісу, розраховані з урахуванням пропонуваного строку дії енергосервісного договору;
- 3) щорічне скорочення витрат замовника енергосервісу;
- 4) рівень скорочення споживання відповідних паливно-енергетичних ресурсів та/або житлово-комунальних послуг, який має бути досягнуто в результаті здійснення енергосервісу, за кожний рік дії енергосервісного договору (у натуральних показниках та відсотках до базового рівня споживання паливно-енергетичних ресурсів та житлово-комунальних послуг);
- 5) фіксований відсоток суми скорочення витрат замовника енергосервісу на оплату відповідних паливно-енергетичних ресурсів та/або житлово-комунальних послуг, що підлягає до сплати виконавцю енергосервісу;
- 6) ціну енергосервісного договору.

З 1 січня 2022 року тендерна пропозиція учасника має містити також документально підтверджену інформацію про відповідність учасника кваліфікаційним критеріям відповідно до Закону про публічні закупівлі з урахуванням особливостей, встановлених Законом про енергосервіс.

За наслідками розгляду пропозиції замовник приймає рішення про намір укласти енергосервісний договір.

Повідомлення про намір укласти договір безоплатно оприлюднюється на офіційному веб-порталі Мінекономрозвитку протягом 1 дня після прийняття замовником рішення про намір укласти договір за результатами проведених переговорів з учасником. Система автоматично формує це повідомлення яке замовник протягом наступного дня розміщує на електронному майданчику.

Воно має містити таку інформацію:

- найменування та місцезнаходження замовника;
- найменування, місцезнаходження та контактні телефони учасника (учасників), з яким (якими) проведено переговори;
- строк дії енергосервісного договору;
- щорічні платежі виконавцю енергосервісу, розраховані з урахуванням строку дії енергосервісного договору;
- щорічне скорочення витрат замовника енергосервісу; рівень скорочення споживання відповідних паливно-енергетичних ресурсів та/або житлово-комунальних послуг, який має бути досягнуто в результаті здійснення енергосервісу, за кожний рік дії енергосервісного договору

⁷³ Частина 1 статті 3 Закону України «Про запровадження нових інвестиційних можливостей, гарантування прав та законних інтересів суб'єктів підприємницької діяльності для проведення масштабної енергомодернізації»; Пункт 4 частини 2 статті 35 та абзац 5 частини 1 статті 31 Закону України «Про публічні закупівлі».

(у натуральних показниках та відсотках до базового рівня споживання паливно-енергетичних ресурсів та житлово-комунальних послуг);

- фіксований відсоток суми скорочення витрат замовника енергосервісу на оплату відповідних паливно-енергетичних ресурсів та/або житлово-комунальних послуг, що підлягає до сплати виконавцю енергосервісу; показник ефективності енергосервісного договору; ціна енергосервісного договору;
- обґрунтування застосування переговорної процедури.

Усі інші стадії публічної закупівлі в переговорній процедурі аналогічні тим, що застосовуються під час процедури відкритих торгів:

- затвердження істотних умов енергосервісного договору;
- узгодження між замовником і учасником інших істотних умов договору;
- укладення енергосервісного договору і його оприлюднення;
- формування звіту про результати проведення процедури закупівлі;
- виконання договору і складення звіту про це.

3.4. Енергосервісний договір та гарантії сторін за енергосервісним договором.

Енергосервісний договір – це угода між замовником і переможцем тендеру, за яким він впроваджує енергосервіс на об'єкті замовника, а замовник оплачує ці послуги за рахунок грошових коштів, зекономлених в результаті енергосервісу.

У разі реалізації енергосервісу на об'єктах, які фінансуються за рахунок державного або місцевого бюджету, замовником енергосервісу виступає розпорядник бюджетних коштів, в оперативному управлінні або господарському віданні якого перебуває такий об'єкт.

Відповідно до п. 3¹ ч. 1 ст. 1 закону про енергосервіс об'єкт енергосервісу – будинок, будівля, споруда, їх комплекс, об'єкт та/або елемент (частина) об'єкта благоустрою населених пунктів, група будівель (споруд), комплекс (будова), які перебувають у державній або комунальній власності та щодо яких центральним органом виконавчої влади, до сфери управління якого належить замовник енергосервісу (щодо об'єктів державної власності), виконавчим органом місцевої ради або місцевим органом виконавчої влади (щодо об'єктів комунальної власності) прийнято рішення про закупівлю енергосервісу.

Виконавцем енергосервісу може виступати юридична особа або фізична особа-підприємець. Закон не висуває додаткових вимог по кваліфікації персоналу виконавця або ліцензуванню його діяльності.

Під час підготовки енергосервісного договору сторони повинні враховувати його примірну форму, затверджену урядом⁷⁴.

Разом з тим, примірний енергосервісний договір має рекомендаційний характер. Це означає, що сторони договору за взаємною згодою можуть змінювати і доповнювати його із урахуванням істотних умов договору, затверджених відповідно до закону про енергосервіс⁷⁵.

Законом про енергосервіс встановлено **13 істотних умов договору**⁷⁶, за наявності яких договір вважається укладеним.

1. Предмет енергосервісного договору.

Предметом договору є перелік конкретних енергозберігаючих заходів, строки і умови їх впровадження. Ними можуть бути як інженерно-технічні (утеплення стін і дахів будівель, заміна вікон, встановлення індивідуальних теплових пунктів, терморегуляторів або LED-освітлення), так і операційно-управлінські заходи (впровадження системи енергетичного менеджменту, технічне забезпечення та управління обладнанням тощо).

Під час їх визначення сторони можуть використовувати Перелік заходів енергосервісу, строки та умови їх впровадження, що є Додатком № 1 до постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Примірного енергосервісного договору» від 21 жовтня 2015 р. № 845.

2. Ціна енергосервісного договору.

Енергосервісний договір укладається за ціною, що дорівнює **сумі скорочення витрат замовника енергосервісу на оплату паливно-енергетичних ресурсів, житлово-комунальних послуг** за весь строк дії енергосервісного договору, з урахуванням фіксованого відсотка суми скорочення витрат замовника, що підлягає до сплати виконавцю енергосервісу.

⁷⁴ Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Примірного енергосервісного договору» № 845 від 21 жовтня 2015 року.

⁷⁵ Стаття 179 Господарського кодексу України.

⁷⁶ Стаття 5 Закону України «Про запровадження нових інвестиційних можливостей, гарантування прав та законних інтересів суб'єктів підприємницької діяльності для проведення масштабної енергомодернізації».

Таким чином, формула ціни енергосервісного договору виглядає наступним чином:

$$ЦД = ГЕ \times СД \times П / 100,$$

де:

ЦД – ціна договору;

ГЕ - фактична економія витрат замовника;

СД – строк дії енергосервісного договору;

П – фіксований відсоток суми економії витрат на енергетичні ресурси та комунальні послуги, який підлягає виплаті ЕСКО.

Якщо енергосервісним договором передбачено **скорочення рівня споживання паливно-енергетичних ресурсів, житлово-комунальних послуг**, він укладається за ціною, що дорівнює добутку обсягу скорочення споживання замовником енергосервісу відповідних паливно-енергетичних ресурсів та/або житлово-комунальних послуг, що має бути забезпечений виконавцем енергосервісу протягом строку чинності договору, і відповідних цін (тарифів), що діяли на дату оголошення про проведення процедури закупівлі енергосервісу, з урахуванням фіксованого відсотка суми скорочення витрат замовника енергосервісу на оплату відповідних паливно-енергетичних ресурсів та/або житлово-комунальних послуг, що підлягає до сплати виконавцю енергосервісу.

Ця формула ціни енергосервісного договору виглядає наступним чином:

$$ЦД = ГЕ \times СД \times Т \times П / 100,$$

де:

ЦД – ціна договору;

ГЕ - фактична економія замовника енергетичних ресурсів і комунальних послуг в натуральних показниках;

СД – строк дії енергосервісного договору;

Т – тариф на енергетичні ресурси та комунальні послуги, що діє на момент проведення закупівлі енергосервісу;

П – фіксований відсоток суми економії витрат на енергетичні ресурси та комунальні послуги, який підлягає виплаті ЕСКО.

- 3. Базовий рівень споживання паливно-енергетичних ресурсів та житлово-комунальних послуг у натуральних показниках та у грошовій формі за цінами (тарифами) на дату оголошення про проведення процедури закупівлі.**

Базовий рівень – це усереднене значення обсягів річного споживання паливно-енергетичних ресурсів та житлово-комунальних послуг на об'єкті енергосервісу із зазначенням обсягів споживання кожного виду паливно-енергетичних ресурсів та житлово-комунальних послуг середньорічних за три роки, що передують року, в якому здійснюється публічна закупівля енергосервісу.

Наприклад, якщо закупівля енергосервісу відбувається у 2017 році, то використовуються показники споживання за 2014, 2015, 2016 роки.

- 4. Рівень скорочення споживання та/або витрат на оплату відповідних паливно-енергетичних ресурсів та/або житлово-комунальних послуг, якого має бути досягнуто в результаті здійснення енергосервісу, за кожний рік дії енергосервісного договору.**

Фактична економія – це сума скорочення споживання та витрат на оплату паливно-енергетичних ресурсів на об'єкті енергосервісу за відповідний період після здійснення енергосервісу, порівняно зі споживанням та з витратами, які були б здійснені за відсутності енергосервісу.

Фактична економія розраховується як у натуральних, так і в грошових показниках.

5. Фіксований відсоток суми скорочення витрат замовника енергосервісу на оплату відповідних паливно-енергетичних ресурсів та/або житлово-комунальних послуг, що підлягає до сплати виконавцю енергосервісу.

Цей показник має становити не менше 80 %. Діапазон фіксованого відсотку, який може сплачуватись ЕСКО становить від 80 до 100% гарантованої економії. Якщо на об'єкті енергосервісу планується здійснення енергозберігаючих (енергоефективних) заходів, в тому числі за рахунок бюджетних коштів, замовник має право встановлювати максимальний розмір фіксованого відсотка менше 80%.

Це можливо, наприклад, якщо роботи з утеплення стін і дахів будівель, заміни вікон та LED-освітлення повністю оплачує замовник за рахунок коштів, які виділяються для цього з місцевого бюджету або за рахунок грантів чи державних програм регіонального розвитку, а ЕСКО проводить роботи із встановлення індивідуальних теплових пунктів, терморегуляторів і впровадження системи енергетичного менеджменту, технічне забезпечення та управління обладнанням тощо.

Вказані заходи мають бути реалізовані в межах однієї програми (проекту) з енергетичної модернізації будівлі.

6. Строк дії енергосервісного договору.

Строк дії енергосервісного договору не може перевищувати 15 років. Це означає, що енергоефективні заходи, що мають більший строк окупності, ніж у 15 років, можуть виконуватися виконавцем на власний ризик.

7. Порядок оплати енергосервісу за рахунок скорочення споживання та/або витрат на оплату паливно-енергетичних ресурсів та/або житлово-комунальних послуг порівняно із споживанням (витратами) за відсутності таких заходів.

Розрахунки за енергосервісним договором здійснюються за рахунок **суми скорочення витрат замовника** енергосервісу порівняно з витратами, які були б здійснені за відсутності енергосервісу, **на оплату паливно-енергетичних ресурсів та/або житлово-комунальних послуг** на підставі цін (тарифів) у розрахунковому періоді.

У разі, якщо енергосервісним договором передбачено **скорочення рівня споживання паливно-енергетичних ресурсів та/або житлово-комунальних послуг**, сума скорочення витрат замовника визначається як різниця між базовим рівнем споживання паливно-енергетичних ресурсів та житлово-комунальних послуг і фактичним рівнем споживання паливно-енергетичних ресурсів та житлово-комунальних послуг, помножена на ціни (тарифи) на оплату паливно-енергетичних ресурсів та житлово-комунальних послуг у розрахунковому періоді.

Звертаємо увагу, що фактичний рівень споживання паливно-енергетичних ресурсів та/або житлово-комунальних послуг визначається за показниками відповідних засобів обліку/засобів вимірювальної техніки.

Результат енергосервісу може бути скоригований з урахуванням змін кліматичних умов, температури зовнішнього повітря, призначення об'єкта енергосервісу, змін у конструкції або площі, порядку або режиму роботи об'єкта енергосервісу тощо.

Для розрахунку щомісячних платежів слід використовувати наступну формулу:

$$РПн = (БРн - ФРн) * Тп * П / 100$$

де:

РПн – розмір платежу за відповідний розрахунковий період;

БРн – базовий рівень споживання паливно-енергетичних ресурсів в натуральному вимірі за відповідний розрахунковий період;

ФРн – фактичний рівень споживання паливно-енергетичних ресурсів в натуральному вимірі за розрахунковий період;

Тп – ціна (тариф) на паливно-енергетичні ресурси у розрахунковому періоді;

П – фіксований відсоток суми економії витрат на енергетичні ресурси та комунальні послуги, який підлягає виплаті ЕСКО.

8. Обов'язок сторін договору забезпечувати під час його виконання узгоджені сторонами та/або визначені законодавством режими та умови використання паливно-енергетичних ресурсів та/або житлово-комунальних послуг.

До таких режимів та умов можна віднести: повітряно-тепловий режим, штучне освітлення, інші характеристики, що відповідають вимогам у сфері організації праці, утримання будинків, будівель, споруд тощо. Ці умови повинні відповідати вимогам, передбаченим чинними санітарними і будівельними нормами.

9. Відповідальність за невиконання, неналежне виконання зобов'язань за енергосервісним договором.

Сторони енергосервісного договору мають право вільно обирати види відповідальності за невиконання чи неналежне виконання своїх зобов'язань / обов'язків за договором. Так, договором можуть визначатися такі види господарських санкцій, як: відшкодування збитків (реальні збитки та упущена вигода); штрафні санкції (штраф, пеня); оперативно-господарські санкції (одностороння відмова від виконання свого зобов'язання однією із сторін з подальшим звільненням її від відповідальності за це – у разі порушення зобов'язання другою стороною тощо).

10. Умови та порядок розірвання енергосервісного договору і наслідки такого розірвання.

Цей розділ договору може включати умови відшкодування збитків, компенсації та/або здійснення інших виплат сторонам енергосервісного договору в разі дострокового його припинення. Цей договір може бути розірвано за згодою сторін, за рішенням суду на вимогу однієї із сторін у разі істотного порушення договору другою стороною.

Так, при розірванні договору за ініціативою замовника (за умови відсутності порушень з боку ЕСКО), він повинен виплатити виконавцеві енергосервісу несплачену частину ціни договору.

11. Порядок переходу до замовника права власності на майно, що було утворено (встановлено) йому за енергосервісним договором.

Після закінчення строку дії, припинення або розірвання енергосервісного договору замовник без додаткової плати набуває право власності на все обладнання, встановлене за договором. У разі дострокового розірвання договору з ініціативи замовника за відсутності порушень з боку ЕСКО, замовник сплачує виконавцеві решту ціни енергосервісного договору. Це можна назвати «достроковим викупом енергосервісного обладнання».

Документом, який засвідчує перехід права власності на обладнання є акт приймання-передачі права власності на обладнання.

12. Порядок коригування визначення та розрахунку результату здійснення енергосервісу.

Коригування визначення рівня споживання теплової енергії, електричної енергії, холодної та гарячої води для розрахунку результату здійснення енергосервісу можна встановити відповідно до додатку 7 до постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Примірною енергосервісного договору» від 21 жовтня 2015 р. № 845.

Порядок коригування результатів економії інших паливно-енергетичних ресурсів та житлово-комунальних послуг можна встановити у договорі згідно з положеннями Міжнародним протоколом проведення вимірювань і перевірки (International performance measurement and verification protocol або IPMVP)⁷⁷.

13. Порядок та методи вимірювання (розрахунку) і перевірки фактичного рівня скорочення споживання та/або витрат замовника на оплату паливно-енергетичних ресурсів та/або житлово-комунальних послуг.

У цьому розділі договору сторони визначають способи вимірювання і розрахунку фактичної економії споживання енергоресурсів. Зокрема, ЕСКО може це робити за допомогою спеціального програмного забезпечення, виїздів на місця свого персоналу тощо.

Закон про енергосервіс передбачає такі гарантії прав та законних інтересів замовника під час реалізації енергосервісного договору:

1. Гарантія економії.

ЕСКО зобов'язана досягнути гарантованого рівня економії в результаті енергосервісу. У разі, якщо щорічний фактичний рівень економії не відповідає тому, який було заявлено в тендерній пропозиції, ЕСКО повинна:

- усунути недоліки і впровадити додаткові заходи для досягнення гарантованого рівня економії ;
- відшкодувати замовнику різницю між фактичним і гарантованим рівнями економії.

Звертаємо увагу, що усунення ЕСКО недоліків та впровадження додаткових заходів для досягнення гарантованого рівня економії здійснюється за власний рахунок виконавця, тому додаткова закупівля не проводиться. Ці дії ЕСКО не потребують внесення змін до енергосервісного договору, за винятком заміни обладнання, встановленого в рамках енергосервісу, що перейде у власність замовника після закінчення строку дії договору.

2. Гарантія отримання права власності на встановлене обладнання.

Після закінчення строку дії енергосервісного договору замовник без додаткової плати набуває право власності на все обладнання, встановлене в рамках енергосервісу.

3. Фіксована сума ціни договору.

Енергосервісний договір припиняє дію достроково, якщо замовник достроково виплачує виконавцю всю суму ціни договору. Така ситуація можлива у випадках:

- зростання тарифів на енергетичні ресурси та комунальні послуги;
- перевищення розміру фактичної економії над гарантованою.

За законом ЕСКО також має гарантії своїх інтересів:

⁷⁷ <http://www.evo-world.org>

1. Бюджетна гарантія.

Зобов'язання замовника зі сплати послуг ЕСКО віднесені Бюджетним кодексом України до довгострокових зобов'язань за енергосервісом. Це означає, що замовник зобов'язаний планувати ці кошти в кошторисі протягом строку дії енергосервісного договору.

2. Компенсація ціни договору при його достроковому розірванні.

У разі дострокового розірвання договору з ініціативи замовника і за відсутності порушень з боку виконавця, замовник має сплатити ЕСКО несплачену частину ціни енергосервісного договору.

3. Гарантія правонаступництва за енергосервісом.

У разі реорганізації замовника енергосервісу його права і обов'язки за договором переходять до правонаступника. Проте з моменту реорганізації правонаступник, який не матиме статусу бюджетної установи (наприклад, створене на базі районної лікарні комунальне неприбуткове підприємство), не зможе забезпечити бюджетну гарантію за енергосервісним договором, якщо власник (відповідна місцева рада) не забезпечить відповідне бюджетне фінансування. В іншому разі правонаступник сплачуватиме за договором за рахунок власних коштів.

4. Гарантія наявності дозвільної документації.

ЕСКО гарантує, що вона володіє дозвільною документацією (свідоцтва, узгодження, сертифікати, дозволи, ліцензії і т.п.) для реалізації конкретних заходів з енергосервісу. У разі порушення вказаної цієї гарантії, якщо це прямо передбачено енергосервісним договором, замовник може застосувати до ЕСКО штрафні санкції.

Як зазначалося вище, замовник не може до 1 січня 2022 р. встановлювати в тендерній документації кваліфікаційні критерії до потенційних виконавців енергосервісу. Проте, укладаючи енергосервісний договір, замовник може погодити з виконавцем умови про наявність дозвільної документації, кваліфікацію персоналу виконавця, необхідну матеріально-технічну базу для впровадження енергосервісу.

5. Гарантія кваліфікації персоналу.

Сторони енергосервісного договору погоджують, чий персонал виконуватиме ті чи інші роботи в рамках договору, наприклад з експлуатації встановленого обладнання. При цьому ЕСКО повинна забезпечити у свого персоналу, який буде здійснювати енергосервіс, наявність необхідної для цього кваліфікації.

У разі залучення працівників замовника до експлуатації обладнання, встановленого в рамках енергосервісу, ЕСКО повинна забезпечити його навчання правилам використання такого енергоефективного обладнання. Замовник зобов'язується допускати власний персонал до роботи з обладнанням, встановленим в рамках енергосервісу, за погодженням і після інструктажу ЕСКО.

6. Гарантія наявності якісної матеріально-технічної бази для впровадження енергосервісу.

ЕСКО гарантує, що обладнання й заходи, які він застосовує за договором, відповідають чинним в Україні стандартам, нормам і вимогам для таких робіт і обладнання. У разі порушення цієї гарантії замовник може застосувати до ЕСКО штрафні санкції, передбачені договором.

Замовник гарантує, що обладнання, встановлене виконавцем енергосервісу, буде використовуватися відповідно до правил його експлуатації згідно з діючими в Україні стандартами, нормам і вимогам. Замовник несе відповідальність за збереження цього обладнання протягом дії енергосервісного договору. У свою чергу, ЕСКО гарантує належне функціонування обладнання протягом встановленого гарантійного строку.

РОЗДІЛ 4

ВИКОНАННЯ ЕНЕРГОСЕРВІСНОГО ДОГОВОРУ

4.1. Бюджетний процес замовників енергосервісу

4.1.1. Загальні положення бюджетного процесу в енергосервісному проєкті.

Розпорядники бюджетних коштів, в оперативному управлінні або господарському віданні яких знаходяться об'єкти, щодо яких здійснюється закупівля енергосервісу, мають право брати довгострокові зобов'язання за енергосервісом на підставі істотних умов договору енергосервісу, затверджених Міністерством фінансів України (щодо об'єктів державної власності), Верховною Радою Автономної Республіки Крим, відповідною місцевою радою (щодо об'єктів комунальної власності)⁷⁸.

Довгострокове зобов'язання за енергосервісом⁷⁹ – це зобов'язання розпорядника бюджетних коштів здійснити платежі протягом майбутніх та/або поточного бюджетних періодів у межах суми скорочення видатків на оплату комунальних послуг та енергоносіїв (порівняно з видатками, які були б здійснені за відсутності енергосервісу).

Обсяг видатків на оплату енергосервісу на відповідний бюджетний період встановлюється рішенням про місцевий бюджет⁸⁰. Видатки загального фонду бюджету на оплату енергосервісу є захищеними. Їх обсяг не може змінюватися при здійсненні скорочення затверджених бюджетних призначень⁸¹.

Обсяг видатків на оплату енергосервісу встановлюється:

- у межах бюджетних призначень головного розпорядника бюджетних коштів **у сумі, визначеній згідно з умовами енергосервісного договору;**
- **у межах скорочення видатків на оплату комунальних послуг та енергоносіїв**, щодо яких здійснюється енергосервіс, відносно суми видатків, необхідної для оплати середньорічного обсягу споживання таких комунальних послуг та енергоносіїв за останні три роки, що передують року запровадження енергосервісу.

Зазначений обсяг видатків визначається, виходячи з цін (тарифів), очікуваних у бюджетному періоді, на який встановлюються бюджетні призначення⁸².

Основою для розрахунку довгострокових зобов'язань за енергосервісом є наступні показники⁸³:

- базовий рівень споживання енергоресурсів і комунальних послуг на об'єкті замовника в натуральному вираженні;
- рівень скорочення споживання енергоресурсів і комунальних послуг у натуральному та відсотковому вираженні;
- прогнозований рівень тарифів на енергетичні ресурси та комунальні послуги в бюджетному періоді, для якого проводиться розрахунок;
- відсоток гарантованої економії, який підлягає виплаті ЕСКО за договором енергосервісу.

Ось так виглядає формула розрахунку довгострокових зобов'язань за енергосервісом:

⁷⁸ Частина 7 статті 22 Бюджетного кодексу України.

⁷⁹ Пункт 21¹ частини 1 статті 2 Бюджетного кодексу України.

⁸⁰ Частина 14 статті 23 Бюджетного кодексу України.

⁸¹ Частина 3 статті 76, частина 1 та 2 статті 55 Бюджетного кодексу України.

⁸² Частина 14 статті 23 Бюджетного кодексу України.

⁸³ Абзац 2 частини 1 статті 48 Бюджетного кодексу України.

$$ДЗЕ = БР * (ГЕ / 100) * Т * (В / 100),$$

де:

ДЗЕ – довгострокові зобов'язання за енергосервісом;

БР – базовий рівень споживання енергоресурсів і комунальних послуг на об'єкті замовника в натуральному вираженні;

ГЕ – рівень скорочення споживання енергоресурсів і комунальних послуг у натуральному вираженні (у відсотках до базового рівня споживання паливно-енергетичних ресурсів та житлово-комунальних послуг);

Т – прогнозований рівень тарифів на енергетичні ресурси та комунальні послуги в бюджетному періоді, для якого проводиться розрахунок;

В – відсоток гарантованої економії, який підлягає виплаті ЕСКО за договором енергосервісу.

Якщо ЕСКО не змогла досягти рівня гарантованої економії, передбаченого договором, розпорядник бюджетних коштів забезпечує перерозподіл бюджетних асигнувань для збільшення видатків на оплату комунальних послуг та енергоносіїв за рахунок зменшення видатків на оплату енергосервісу на суму різниці між фактичним і запланованим зменшенням зазначених видатків⁸⁴.

Якщо ЕСКО забезпечило більшу економію, ніж показник рівня гарантованої економії, передбачений договором, розпорядник бюджетних коштів:

- забезпечує перерозподіл бюджетних асигнувань для збільшення видатків на оплату енергосервісу та/або інших видатків у пропорціях, визначених договором енергосервісу, за рахунок зменшення видатків на оплату комунальних послуг та енергоносіїв; та
- подає пропозиції відповідному головному розпоряднику бюджетних коштів пропозиції щодо зменшення бюджетних асигнувань на оплату комунальних послуг та енергоносіїв на залишок різниці між фактичним і запланованим зменшенням зазначених видатків⁸⁵.

Видатки на оплату енергосервісу в економічній класифікації видатків місцевого бюджету позначаються кодом (КЕКВ) 2276 «Оплата енергосервісу».

Наведемо приклад розрахунку витрат місцевого бюджету на оплату комунальних послуг та енергоносіїв, в тому числі, послуг енергосервісу. Припустимо, що витрати на комунальні послуги та енергоносії складають 500 000,00 грн, гарантована економія – 50%, тобто 250 000,00 грн, фіксований відсоток суми скорочення витрат замовника, що підлягає до сплати виконавцю енергосервісу – 90%.

КЕКВ	Витрати	Сума до впровадження енергосервісу	Сума після впровадження енергосервісу	Сума після закінчення строку дії енергосервісного договору
2270	Оплата комунальних послуг та енергоносіїв	500 000,00	475 000,00	250 000,00
2271	Оплата теплопостачання	100 000,00	50 000,00	50 000,00
2272	Оплата водопостачання та	100 000,00	50 000,00	50 000,00

⁸⁴ Частина 14 статті 23 Бюджетного кодексу України.

⁸⁵ Частина 14 статті 23 Бюджетного кодексу України.

	водовідведення			
2273	Оплата електроенергії	100 000,00	50 000,00	50 000,00
2274	Оплата природного газу	100 000,00	50 000,00	50 000,00
2275	Оплата інших енергоносіїв	100 000,00	50 000,00	50 000,00
2276	Оплата енергосервісу	0	225 000,00	0

Для оплати послуг енергосервісу і планування місцевого бюджету головному розпоряднику бюджетних коштів та розпорядникам нижчого рівня, у віданні яких перебуває замовник енергосервісу, необхідно внести зміни:

- до розпису видатків місцевого бюджету⁸⁶;
- до розпису бюджетних асигнувань, який затверджується разом з розписом видатків місцевого бюджету;
- до кошторису бюджетної установи, на балансі якої перебуває об'єкт енергосервісу;
- до плану асигнувань бюджетної установи, на балансі якої перебуває об'єкт енергосервісу.

4.1.2. Внесення змін до документів, пов'язаних з виконанням бюджету.

Підставою для внесення змін до розпису видатків бюджету є необхідність перерозподілу видатків за економічною класифікацією.

Внесення змін до розпису видатків місцевого бюджету передбачає такі етапи⁸⁷:

1. Головний розпорядник бюджетних коштів подає місцевому фінансовому органу обґрунтоване клопотання про необхідність внесення змін до розпису місцевого бюджету.
2. Галуzeвий підрозділ місцевого фінансового органу на підставі зазначеного клопотання подає до структурного підрозділу фінансового органу з питань бюджету документи про внесення змін до розпису місцевого бюджету для перевірки і візування за встановленими формами:
 - довідку про внесення змін до річного розпису місцевого бюджету;
 - довідку про внесення змін до річного розпису асигнувань місцевого бюджету.
3. Керівники галуzeвого підрозділу місцевого фінансового органу і структурного підрозділу фінансового органу з питань бюджету затверджують зазначені довідки.
4. Керівник фінансового відділу (департаменту, управління) виконавчого комітету місцевої ради затверджує ці довідки.
5. Галуzeвий підрозділ фінансового органу подає оригінал і дві копії довідок структурному підрозділу фінансового органу з питань бюджету для реєстрації.
6. Структурний підрозділ фінансового органу з питань бюджету заносить їх до реєстру, який складається в 2-х примірниках.
7. Структурний підрозділ фінансового органу з питань бюджету передає 1 примірник реєстру разом з оригіналами довідок місцевому органу Державної казначейської служби (далі – ДКС).

⁸⁶ Збільшити суми витрат на оплату послуг енергосервісу (КЕКВ 2276), зменшити суми витрат на оплату комунальних послуг та енергоносіїв (КЕКВ 2271-2275), зменшити загальну суму на оплату комунальних послуг та енергоносіїв (КЕКВ 2270).

⁸⁷ Наказ Міністерства фінансів України від 28 січня 2002 р. № 57 «Про затвердження документів, що застосовуються в процесі виконання бюджету», наказ Міністерства фінансів України від 23 серпня 2012 р. № 938 «Про затвердження Порядку казначейського обслуговування місцевих бюджетів».

8. Орган ДКС здійснює реєстрацію довідок та облік змін до розпису. Потім направляє їх копії головному розпоряднику бюджетних коштів, що є підставою для затвердження довідок про внесення змін до кошторису і плану асигнувань бюджетної установи.
9. Головні розпорядники бюджетних коштів протягом 3-х робочих днів подають органу ДКС реєстри змін розподілу показників зведених кошторисів, зведених планів асигнувань загального фонду бюджету в розрізі розпорядників нижчого рівня та одержувачів. Органи ДКС перевіряють зазначені реєстри протягом 2-х робочих днів.
10. Головні розпорядники бюджетних коштів доводять відповідні зміни розпорядникам нижчого рівня, які, в свою чергу, вносять зміни до кошторису та плану асигнувань у розрізі розпорядників нижчого рівня та одержувачів бюджетних коштів.
11. Розпорядник коштів нижчого рівня вносить зміни до кошторису бюджетної установи та плану асигнувань.

Загальний строк внесення змін до розпису бюджету може становити до 30 календарних днів.

Кошторис бюджетної установи – це основний плановий фінансовий документ бюджетної установи, яким встановлюються повноваження щодо отримання надходжень і розподіл бюджетних асигнувань, а також здійснення платежів для виконання бюджетним установам своїх функцій і досягнення результатів, визначених відповідно до бюджетних призначень⁸⁸.

План асигнувань бюджетної установи – це помісячний розподіл асигнувань, затверджених у кошторисі бюджетної установи за скороченою формою економічної класифікації. План асигнувань є невід'ємною частиною кошторису.

Внесення змін до кошторису бюджетної установи включає наступні етапи:

1. Розпорядник бюджетних коштів готує обґрунтування необхідності внесення змін до кошторису бюджетної установи і складає довідки про внесення змін до кошторису бюджетної установи та про внесення змін до плану асигнувань. Підставою для внесення змін до кошторису для оплати енергосервісу є:
 - необхідність у перерозподілі бюджетних асигнувань в розрізі економічної класифікації видатків бюджетної установи;
 - затвердження істотних умов енергосервісного договору;
 - внесення змін до розпису місцевого бюджету.
2. Керівник структурного підрозділу виконавчого комітету місцевої ради, до сфери управління якого віднесено бюджетну установу, затверджує довідку про внесення змін до кошторису і довідку про внесення змін до плану асигнувань за погодженням з головним розпорядником бюджетних коштів.
3. Структурний підрозділ виконавчого комітету місцевої ради направляє до органу ДКС довідки про зміни кошторису та плану асигнувань бюджетної установи.
4. Одержувачі бюджетних коштів за погодженням з розпорядниками, через яких вони одержують бюджетні кошти, затверджують план використання бюджетних коштів.

4.1.3. Виникнення і реєстрація бюджетних зобов'язань за енергосервісом.

Довгострокові зобов'язання за енергосервісом набувають статусу бюджетних **тільки з моменту документального підтвердження фактичної економії** в результаті реалізації

⁸⁸ Постанова Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2002 р. № 228 «Про затвердження Порядку складання, розгляду, затвердження та основних вимог до виконання кошторисів бюджетних установ».

енергосервісу. До того вони мають **виключно юридичний характер**, оскільки не створюють замовнику фактичну потребу оплатити послуги ЕСКО.

Після підтвердження факту досягнення економії довгострокові зобов'язання за енергосервісом отримують статус бюджетних і/або фінансових бюджетних зобов'язань та підлягають оплаті.

Бюджетними зобов'язаннями вважаються довгострокові зобов'язання за енергосервісом, за якими:

- підписано енергосервісний договір;
- факт економії ще не підтверджений, тобто послуги ЕСКО із досягнення економії в звітному періоді ще не надані;
- сума витрат бюджету на оплату енергосервісу розраховані на основі планових показників.

До **фінансових бюджетних зобов'язань** за енергосервісом відносяться зобов'язання, за якими:

- підписано енергосервісний договір;
- підписаний акт виконання зобов'язань за звітний період, тобто послуги ЕСКО із досягнення економії в звітному періоді надані;
- у замовника виникла кредиторська заборгованість за фактично наданими, але не сплаченими послугами енергосервісу;
- суми витрат бюджету на енергосервіс розраховані на основі фактично досягнутих показників економії витрат бюджету на оплату комунальних послуг та енергоносіїв.

Таким чином, після першого підтвердження фактичної економії за енергосервісним договором, посвідченим підписанням відповідного акту, юридичні зобов'язання за енергосервісом набувають статусу бюджетних.

Ці бюджетні зобов'язання підлягають реєстрації в органах ДКС:

- як бюджетні зобов'язання – на майбутні періоди відповідно до затверджених істотних умов енергосервісного договору;
- як фінансові бюджетні зобов'язання – на суму підтвердженої фактичної економії замовника.

Реєстрація бюджетних зобов'язань за енергосервісом здійснюється в наступному порядку⁸⁹:

1. Розпорядник бюджетних коштів протягом 7 робочих днів з моменту документального підтвердження фактичної економії по сплаті комунальних платежів та енергоносіїв подає відповідному органу ДКС реєстр бюджетних зобов'язань розпорядників (одержувачів) бюджетних коштів (надалі - Реєстр) в паперовому та електронному вигляді. До Реєстру додається⁹⁰:
 - енергосервісний договір;
 - документ, що підтверджує перше досягнення економії на об'єкті енергосервісу (акт);
 - кошторис бюджетної установи;
 - довідки про внесення змін до кошторису бюджетної установи, про внесення змін до плану асигнувань, про внесення змін до розпису місцевого бюджету та розпис асигнувань;
 - звіт про результати проведення процедури публічної закупівлі.

⁸⁹ Наказ Міністерства фінансів України від 2 березня 2012 р. № 309 «Про затвердження Порядку реєстрації та обліку бюджетних зобов'язань розпорядників бюджетних коштів та одержувачів бюджетних коштів в органах Державної казначейської служби України».

⁹⁰ Наказ Державної казначейської служби України від 15 квітня 2016 р. № 116 «Про внесення змін до наказу Державної казначейської служби України № 68 від 29 квітня 2013 року»

2. Орган ДКС перевіряє поданий розпорядником реєстр та енергосервісний договір на предмет відповідності даних, включених до реєстру, протягом 5 операційних днів. Такі документи повертаються розпоряднику з відміткою «zareestrovano ta vzyato na oblik».

Реєстрація бюджетних фінансових зобов'язань за енергосервісом включає наступні етапи:

1. Розпорядник бюджетних коштів протягом 7 робочих днів з дати прийняття бюджетних фінансових зобов'язань (дати підписання акту виконання зобов'язань) подає до відповідного органу ДКС реєстр фінансових зобов'язань в друкованому та електронному вигляді, а також:
 - акт виконання зобов'язань за енергосервісним договором;
 - платіжне доручення на переказ коштів ЕСКО;
 - реєстр бюджетних зобов'язань за енергосервісом з відміткою «zareestrovano ta vzyato na oblik».
2. Орган ДКС повертає один примірник реєстру бюджетних фінансових зобов'язань розпорядника бюджетних коштів з відміткою «zareestrovano ta vzyato na oblik».

4.2. Фіксація і коригування фактичної економії

Фактична економія – це сума скорочення споживання та витрат на оплату паливно-енергетичних ресурсів на об'єкті енергосервісу за відповідний період після здійснення енергосервісу, порівняно зі споживанням та з витратами, які були б здійснені за відсутності енергосервісу.

Фактична економія розраховується як у натуральних, так і в грошових показниках.

Фактична економія у натуральних показниках визначається за формулою:

$$\Phi.E.Hn = B.Pn - \Phi.Pn,$$

де:

$\Phi.E.H.n$ – фактична економія замовника у натуральному вимірі у відповідному розрахунковому періоді;

$B.P.n$ – базовий рівень споживання паливно-енергетичних ресурсів в натуральному вимірі за відповідний розрахунковий період;

$\Phi.P.n$ – фактичний рівень споживання паливно-енергетичних ресурсів в натуральному вимірі за розрахунковий період.

Фактична економія замовника у грошовому вимірі розраховується з урахуванням тарифу на відповідні паливно-енергетичні ресурси у розрахунковому періоді за такою формулою:

$$\Phi.E.G.n = \Phi.E.H.n \times Tn,$$

де:

$\Phi.E.G.n$ - фактична економія замовника у грошовому вимірі у розрахунковому періоді;

$\Phi.E.H.n$ - фактична економія замовника у натуральному вимірі у розрахунковому періоді, розрахована за правилами розрахунку фактичної економії у натуральних показниках (таблиця вище);

Tn – ціна (тариф) на паливно-енергетичні ресурси в розрахунковому періоді.

Розрахунковим періодом щодо послуг енергосервісу є календарний місяць⁹¹.

Розмір фактичної економії у натуральному і грошовому вимірі у розрахунковому періоді визначається сторонами енергосервісного договору шляхом підписання акту про виконання зобов'язань за енергосервісом, примірня форма якого затверджена Кабінетом Міністрів України⁹².

Річний рівень фактичної економії становить суму показників фактичної економії у розрахункових періодах (місяцях) протягом календарного року. Сторони фіксують показник річного рівня фактичної економії та його відповідність щорічній гарантованій економії у акті звірки обсягів економії.

Вимірювання фактичної економії може відбуватися різними способами:

- за допомогою спеціального програмного забезпечення;
- за допомогою показань лічильників.

⁹¹ Пункт 4 частини 1 статті 1 Закону України «Про запровадження нових інвестиційних можливостей, гарантування прав та законних інтересів суб'єктів підприємницької діяльності для проведення масштабної енергомодернізації».

⁹² Додаток № 6 до постанови Кабінету Міністрів України від 21 жовтня 2015 р. № 845 «Про затвердження Примірнього енергосервісного договору».

Перевіряти (звіряти) дані щодо фактичної економії слід із інформацією, яка міститься у первинній документації замовника.

Особливістю більшості комунальних об'єктів є їх універсальне використання. У зв'язку зі зміною кліматичних умов, режиму роботи або призначення приміщення (приміщень) об'єкта енергосервісу для достовірності даних фактичної економії сторони встановлюють в енергосервісному договорі порядок, умови та спосіб коригування визначення рівня паливно-енергетичних ресурсів.

Коригування визначення рівня споживання теплової енергії, електричної енергії, холодної та гарячої води для розрахунку результату здійснення енергосервісу можна встановити відповідно до додатку 7 до постанови Кабінету Міністрів України від 21 жовтня 2015 р. № 845 «Про затвердження Примірною енергосервісного договору».

Наведемо приклад коригування визначення рівня споживання теплової енергії об'єктів енергосервісу, що підключені до системи централізованого тепlopостачання, що відображає вплив зміни кліматичних умов на рівень споживання теплової енергії у розрахунковому періоді:

$$K_t^i = D_1^i \times k_t^i + (1 - D_1^i),$$

де:

K_t^i - поправочний коефіцієнт, що відображає вплив зміни кліматичних умов на рівень споживання теплової енергії у розрахунковому періоді;

D_1^i - частка рівня споживання теплової енергії на цілі опалення та вентиляції в обсязі споживання теплової енергії за розрахунковий період;

k_t^i - коефіцієнт, що відображає вплив зміни кліматичних умов на рівень споживання теплової енергії на цілі опалення та вентиляції у розрахунковому періоді. Такий коефіцієнт обчислюється на основі фактичних даних про тривалість опалювального періоду за розрахунковий період, середню температуру внутрішнього повітря опалювальних приміщень за опалювальний період у розрахунковому періоді та фактичних даних про середньодобову температуру зовнішнього повітря за опалювальний період у розрахунковому періоді.

Поправочний коефіцієнт k_t^i обчислюється за такою формулою:

$$k_t^i = k_{t1}^i \times k_{t2}^i,$$

де k_{t1}^i - коефіцієнт, що відображає вплив зміни тривалості опалювального періоду, та обчислюється за такою формулою:

$$k_{t1}^i = \frac{n_{\bar{\sigma}az}}{n_i},$$

де $n_{\bar{\sigma}az}$ - середня фактична тривалість опалювального періоду за три роки, за які визначався базовий рівень споживання (діб);

n_i - фактична тривалість опалювального періоду за розрахунковий період (діб);

k_{t2}^i - коефіцієнт, що відображає зміну середньодобової температури зовнішнього повітря в опалювальний період. Такий коефіцієнт обчислюється за такою формулою:

$$k_{t2}^i = \frac{t_{\text{вн}} - t_{\text{зовн}}^{\bar{\sigma}a}}{t_{\text{вн}} - t_{\text{зовн}}^i},$$

де $t_{\text{вн}}$ - середньозважена за обсягом розрахункова температура внутрішнього повітря опалювальних приміщень за опалювальний період (°C). Значення $t_{\text{вн}}$ береться за мінімальне з допустимих показників температур, наведених у ДБН-В.2.6-31:2006 і санітарних нормах на відповідні будівлі об'єкта енергосервісу;

$t_{\text{зовн}}^{\bar{\sigma}a}$ - середньодобова температура зовнішнього повітря за опалювальний період за три роки,

за які визначався базовий рівень споживання ($^{\circ}\text{C}$);

$t_{\text{зовн}}^i$ - середньодобова температура зовнішнього повітря за опалювальний період у розрахунковому періоді ($^{\circ}\text{C}$).

Як видно з прикладу, сторони енергосервісного договору повинні мати спеціалістів, які мають профільну технічну кваліфікацію, для проведення коригування фактичної економії за енергосервісним договором.

Вимірювання фактичної економії та її коригування замовник за договором може доручити ЕСКО або залучати для проведення процедур вимірювань та коригування фактичної економії спеціалістів органу місцевого самоврядування або місцевого органу виконавчої влади.

В енергосервісному договорі можна передбачити, що вимірювання та коригування фактичної економії відбувається згідно з Міжнародним протоколом проведення вимірювань і перевірки (International performance measurement and verification protocol або IPMVP)⁹³.

⁹³ <http://www.evo-world.org>

4.3. Інші особливості реалізації енергосервісного договору

4.3.1. Право власності та право користування обладнанням.

Право власності на обладнання, встановлене на об'єкті замовника, зберігається за ЕСКО протягом усього періоду дії енергосервісного договору. Замовник має лише право користування ним. Після його припинення ЕСКО без додаткової оплати передає замовнику енергосервісу право власності на таке обладнання.

4.3.2. Балансова належність і оподаткування операцій з передачі обладнання.

Предметом послуг енергосервісу є забезпечення економії на об'єкті замовника. Вона може досягатися шляхом установки енергоефективного обладнання.

Для цілей оподаткування енергосервісу операції поставки обладнання входять до складу послуг, які ЕСКО надає замовнику. Для цілей бухгалтерського і податкового обліків існує два варіанти передачі замовнику обладнання в рамках енергосервісного договору:

- передача обладнання на баланс замовника (бюджетної установи) безпосередньо після його установки на об'єкті енергосервісу;
- передача обладнання на баланс замовника після закінчення дії енергосервісного договору.

У випадку передавання обладнання на баланс замовника безпосередньо після його установки:

- сторони енергосервісного договору підписують акт прийому-передачі обладнання;
- в бухгалтерському обліку замовника встановлене обладнання відноситься до основних засобів (рахунок 104 «Машини та обладнання») з моменту зарахування його на баланс;
- при зарахуванні обладнання на баланс визначається строк його корисного використання, протягом якого обладнання буде амортизуватися замовником.

У разі передачі обладнання на баланс замовника після закінчення дії енергосервісного договору:

- сторони енергосервісного договору підписують акт прийому-передачі виконаних робіт та наданих послуг за енергосервісом.

Він підтверджує факт виконання ЕСКО заходів щодо підвищення енергоефективності об'єкта замовника у встановлений договором строк, а також передачу обладнання у володіння і користування замовнику на період дії енергосервісного договору. Вартість користування обладнанням закладена в розмір плати за енергосервіс.

- до моменту припинення енергосервісного договору, в бухгалтерському обліку ЕСКО обладнання враховується як основні засоби (рахунок 104 «Машини та обладнання»); ЕСКО здійснює амортизацію обладнання до моменту припинення енергосервісного договору і передачі обладнання на баланс замовника;
- до моменту припинення енергосервісного договору в бухгалтерському обліку замовника обладнання враховується на позабалансовому рахунку (рахунок 01 «Орендовані необоротні активи»);
- після припинення енергосервісного договору сторони підписують акт приймання-передачі обладнання та права власності на нього.

У разі використання першої моделі обліку обладнання існує ризик того, що встановлення замовникові обладнання буде визнане поставкою, тому замовнику необхідно буде нарахувати податкові зобов'язання з ПДВ на вартість поставки.

Друга модель бухгалтерського обліку обладнання по енергосервісному договору є більш привабливою для обох сторін, оскільки замовник уникає ризику визнання договору енергосервісу договором поставки обладнання. У свою чергу, ЕСКО отримує можливість амортизувати обладнання для зменшення зобов'язань зі сплати податку на прибуток.

Для мінімізації ризиків, пов'язаних із виконанням умов енергосервісного договору, ЕСКО варто отримати індивідуальну податкову консультацію щодо податкових наслідків передачі обладнання замовнику в рамках енергосервісного договору.

ДОДАТОК № 1

АЛГОРИТМ РЕАЛІЗАЦІЇ ЕНЕРГОСЕРВІСНОГО ПРОЕКТУ НА ОБ'ЄКТІ ЕНЕРГОСЕРВІСУ, ЩО ПЕРЕБУВАЄ У КОМУНАЛЬНІЙ ВЛАСНОСТІ

ЕТАП	НЕОБХІДНІ ДІЇ	СТРОКИ РЕАЛІЗАЦІЇ
ПІДГОТОВКА ДО РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОЕКТУ		
I. Вибір об'єкта для здійснення енергоефективних заходів	1. Аналіз показників енергоспоживання, технічних та економічних характеристик об'єктів, які перебувають на балансі бюджетних установ, якими управляє замовник. 2. Проведення енергоаудиту власними силами, за рахунок інвесторів або шляхом закупівлі таких послуг.	Немає обмежень
II. Вибір фінансового механізму для реалізації енергоефективного проекту	1. Проведення роботи з вибору джерел фінансування енергоефективного проекту. 2. Оцінка способів залучення ресурсів для здійснення енергоефективного проекту та вибір найбільш економічно вигідного. 3. Прийняття рішення про закупівлю енергосервісу.	Немає обмежень
III. Комунікація із потенційними інвесторами	1. Включення об'єктів змовника до бази Держенергоефективності. 2. Надання можливості зацікавленим інвесторам оглянути об'єкти енергосервісу і провести дослідження.	Немає обмежень, бажано зробити до оголошення закупівлі
IV. Затвердження базового рівня споживання паливно-енергетичних ресурсів та/або житлово-комунальних послуг	1. Проведення розрахунку показників базового рівня споживання паливно-енергетичних ресурсів та/або житлово-комунальних послуг для конкретного об'єкту. 2. Виконавчий комітет місцевої ради або місцевий орган виконавчої влади затверджує своїм розпорядженням базовий рівень споживання паливно-енергетичних ресурсів та/або житлово-комунальних послуг для конкретного об'єкту потенційного замовника.	Необхідно зробити до оголошення закупівлі
V. Прийняття рішення про закупівлю енергосервісу	1. Виконавчий комітет місцевої ради або місцевий орган виконавчої влади приймає рішення про закупівлю енергосервісу для конкретного об'єкту замовника.	Немає обмежень
VI. Внесення змін до складу тендерного комітету / розпорядження або трудового договору (контракту) із уповноваженою особою або створення окремого тендерного комітету для закупівлі енергосервісу	1. Прийняття на роботу енергоменеджера. 2. Ухвалення рішення про зміну складу тендерного комітету. 3. За необхідності – створення окремого тендерного комітету для закупівель енергосервісу.	До прийняття рішення про закупівлю енергосервісу
VII. Прийняття річного плану закупівель з урахуванням інформації про закупівлю енергосервісу або внесення змін до річного плану закупівель	1. Затвердження тендерним комітетом або уповноваженою особою рішення про включення до річного плану закупівель інформації про закупівлю енергосервісу. 2. За наявності чинного річного плану закупівель – внесення змін до нього.	Необхідно опублікувати річний план закупівель або змін до нього протягом 5 днів з дня їх затвердження

ПУБЛІЧНА ЗАКУПІВЛЯ ЕНЕРГОСЕРВІСУ		
VIII. Відкриті торги	1. Підготовка тендерної документації та оголошення про закупівлю.	У строки, визначені з урахуванням річного плану закупівель
	2. Публікація тендерним комітетом оголошення про закупівлю енергосервісу та тендерної документації.	Не менше, ніж за 30 днів до дня кінцевого строку подання тендерних пропозицій
	3. Подання учасниками відкритих торгів тендерних пропозицій.	Протягом строку, визначеного оголошенням про закупівлю енергосервісу
	4. За власною ініціативою або за зверненням учасника тендеру замовник надає роз'яснення тендерної документації або вносить до неї зміни (у разі необхідності).	Від 30 до 10 днів до закінчення строку подання тендерної пропозиції.
	5. Замовник надає на прохання учасника тендеру доступ до об'єкта енергосервісу та необхідної інформації про об'єкт енергосервісу (у разі необхідності).	Протягом строку для подання тендерних пропозицій.
	6. Внесення учасником тендеру змін до тендерних пропозицій (у разі необхідності).	До закінчення строку для подання тендерних пропозицій
	7. Автоматичне розкриття тендерних пропозицій в електронній системі закупівель частина тендерної пропозиції з інформацією та документами, що містять технічний опис предмета закупівлі.	У день і час, визначений оголошенням про проведення тендеру
	8. Розгляд тендерних пропозицій на відповідність технічним вимогам, визначеним у тендерній документації, а з 1 січня 2022 року – на відповідність учасників кваліфікаційним критеріям	До проведення автоматичної оцінки тендерних пропозицій у строк, що не перевищує 20 робочих днів
	9. Вирішення питання про відхилення тендерних пропозицій.	
	10. Опублікування протоколу про розгляд тендерних пропозицій. Дата і час проведення електронного аукціону автоматично визначаються електронною системою.	
	11. Якщо за результатами розгляду тендерних пропозицій до оцінки допущено тендерні пропозиції менше, ніж 2 учасників, тендерний комітет приймає рішення про відміну процедури закупівлі. Повідомлення про відміну торгів оприлюднюється в електронній системі закупівель та автоматично надсилається усім учасникам електронною системою закупівель.	Протягом 1 дня з дня прийняття замовником відповідного рішення.
	12. Проведення електронного аукціону та оцінка тендерних пропозицій, що не були відхилені тендерним комітетом.	Не раніше, ніж через 5 днів після оприлюднення протоколу розгляду тендерних пропозицій
	13. Визначення електронною системою закупівель переможця відкритих торгів.	У день проведення

		електронного аукціону
	13. Тендерний комітет приймає рішення про намір укласти енергосервісний договір.	У день визначення переможця аукціону
	14. Тендерний комітет публікує повідомлення про намір укласти енергосервісний договір та надсилає його переможцю. Усім іншим учасникам електронною системою закупівель автоматично надсилається повідомлення із зазначенням найменування та місцезнаходження переможця торгів.	Протягом 1 дня після прийняття рішення про намір укласти договір
	15. Передача замовником місцевій раді істотних умов енергосервісного договору.	Не пізніше 10 днів з дня прийняття рішення про намір укласти договір про закупівлю енергосервісу
	16. Замовник і переможець тендеру проводять переговори щодо погодження умов енергосервісного договору.	Протягом 60 робочих днів з дня прийняття рішення про намір укласти договір про закупівлю енергосервісу
	17. Місцева рада затверджує своїм рішенням істотні умови енергосервісного договору	Протягом 60 робочих днів з дати звернення головного замовника енергосервісу
	18. Укладення енергосервісного договору	Не пізніше, ніж через 60 робочих днів з дня прийняття рішення про намір укласти договір про закупівлю енергосервісу
	19. У разі відмови переможця від підписання договору про закупівлю або неукладення договору про закупівлю з вини учасника тендерний комітет замовник відхиляє тендерну пропозицію такого учасника та визначає переможця серед тих учасників, строк дії тендерної пропозиції яких ще не минув. В такому разі замовник зобов'язаний повторити усі дії, які до цього він провів із попереднім переможцем.	Протягом строку дії тендерних пропозицій інших учасників, який ще не сплив
	20. Опублікування укладеного договору на електронному майданчику.	Протягом 2 днів після укладення енергосервісного договору
	21. Формування звіту про результати проведення процедури закупівлі	Протягом 1 дня після публікації енергосервісного договору
IX. Переговорна процедура (застосовується лише у випадку, якщо замовником було двічі відмінено тендер через	1. Прийняття тендерним комітетом рішення про проведення переговорної процедури закупівлі, внесення змін до річного плану закупівлі.	Протягом 1 дня з дня прийняття замовником рішення про відміну других відкритих торгів
	2. Подання учасником переговорів тендерної	Строки не

відсутність достатньої кількості учасників, тобто подання для участі у тендері менше 2 тендерних пропозицій)	пропозиції.	встановлені
	3. Розгляд тендерним комітетом тендерної пропозиції та прийняття рішення про намір укласти енергосервісний договір за результатами проведених переговорів з учасником.	Строки не встановлені
	4. Тендерний комітет публікує повідомлення про намір укласти енергосервісний договір за результатами проведених переговорів з учасником	Протягом 1 дня після прийняття замовником рішення про намір укласти договір.
	5. Замовник передає у встановленому порядку на затвердження місцевій раді істотні умови енергосервісного договору	Не пізніше 10 днів з дня прийняття рішення про намір укласти договір про закупівлю енергосервісу
	6. Замовник і переможець тендеру проводять переговори щодо інших умов енергосервісного договору, в тому числі, істотних умов, які не передаються на затвердження місцевої ради	Не пізніше, ніж через 60 робочих днів з дня прийняття рішення про намір укласти договір про закупівлю енергосервісу
	7. Місцева рада затверджує своїм рішенням істотні умови енергосервісного договору	У строк, що не перевищує 60 робочих днів з дати звернення головного замовника енергосервісу щодо затвердження істотних умов енергосервісного договору
	8. Укладення енергосервісного договору	Не пізніше, ніж через 60 робочих днів з дня прийняття рішення про намір укласти договір про закупівлю енергосервісу
	9. У разі відмови переможця від підписання договору про закупівлю тендерний комітет приймає рішення про відміну переговорної процедури	Після відмови переможця підписати договір
	10. Опублікування укладеного договору на електронному майданчику	Протягом 2 днів після укладення енергосервісного договору
	11. Формування звіту про результати проведення процедури закупівлі	Протягом 1 дня після публікації енергосервісного договору
БЮДЖЕТНИЙ ПРОЦЕС І РЕАЛІЗАЦІЯ ЕНЕРГОСЕРВІСНОГО ДОГОВОРУ		
Х. Внесення змін до розпису видатків місцевого бюджету та бюджетних асигнувань	1. Головний розпорядник бюджетних коштів подає до місцевого фінансового органу клопотання про необхідність внести зміни до розпису місцевого бюджету.	Протягом 30-ти календарних днів
	2. Місцевий фінансовий орган затверджує довідки про внесення змін у річний розпис місцевого бюджету	

	та асигнування місцевого бюджету.	
	3. Місцевий фінансовий орган передає оригінали довідок місцевому органу ДКС.	
	4. Орган ДКС обліковує зміни до розпису і реєструє довідки, після чого направляє їх копії головному розпоряднику бюджетних коштів.	
	5. Головний розпорядник бюджетних коштів подає органу ДКС реєстри змін розподілу показників зведених кошторисів, зведених планів асигнувань загального фонду бюджету в розрізі розпорядників нижчого рівня та одержувачів бюджетних коштів, учасників проекту закупівлі енергосервісу.	
	6. Орган ДКС перевіряють зазначені реєстри.	
	7. Головний розпорядник бюджетних коштів доводять зміни до розпорядників нижчого рівня, які вносять зміни до кошторису та плану асигнувань у розпорядників нижчого рівня та одержувачів бюджетних коштів.	
XI. Внесення змін до кошторису та плану асигнувань бюджетної установи	1. Розпорядник бюджетних коштів готує обґрунтування необхідності внесення змін до кошторису бюджетної установи і складає довідки про внесення змін до кошторису і до плану асигнувань бюджетної установи.	Чіткі строки не передбачені законодавством
	2. Головний розпорядник бюджетних коштів, до сфери управління якого віднесено бюджетну установу, затверджує довідки про внесення змін до кошторису і до плану асигнувань бюджетної установи.	
	3. Головний розпорядник бюджетних коштів спрямовує до органу казначейства довідки про внесення змін до кошторису і до плану асигнувань бюджетної установи.	
	4. Одержувачі бюджетних коштів затверджують план використання бюджетних коштів.	
XII. Впровадження енергоефективних заходів в рамках енергосервісу	1. ЕСКО впроваджує енергосервіс на об'єкті замовника.	Відповідно до умов договору
	2. Сторони підписують акти приймання-передачі наданих послуг, виконаних робіт та поставки обладнання.	
XIII. Контроль та фіксація досягнутої економії	3. Сторони підписують акти виконання зобов'язань за енергосервісом.	Відповідно до умов договору
	4. В кінці кожного року сторони підписують акт контролю відповідності щорічного рівня гарантованої та фактичної економії	
XIV. Реєстрація бюджетних зобов'язань за енергосервісом	1. Подання розпорядником бюджетних коштів до органу ДКС реєстру бюджетних зобов'язань, енергосервісного договору і акту виконання зобов'язань за енергосервісом.	Протягом 7 робочих днів з дня підписання акту виконання зобов'язань за енергосервісом
	2. Орган казначейства завіряє поданий розпорядником бюджетних коштів реєстр бюджетних зобов'язань	Протягом 5 робочих днів
	3. Для реєстрації фінансових зобов'язань розпорядник бюджетних коштів подає до органу ДКС реєстр фінансових бюджетних зобов'язань, акт виконання зобов'язань за енергосервісом, платіжне доручення і реєстр бюджетних зобов'язань з відміткою про реєстрацію.	Протягом 7 робочих днів з дня підписання акту виконання зобов'язань за енергосервісом
	4. Орган ДКС завіряє поданий розпорядником реєстр фінансових бюджетних зобов'язань і приймає до виконання платіжне доручення	Протягом 5 робочих днів

XV. Оплата енергосервісу	1. Орган ДКС здійснює оплату платіжного доручення	Протягом 1 робочого дня після реєстрації фінансових бюджетних зобов'язань
XVI. Припинення енергосервісного договору і передача обладнання у власність замовнику	1. Після припинення договору і проведення усіх платежів замовник і виконавець підписують акт приймання-передачі права власності на встановлене в ході енергосервісу обладнання	У строки, передбачені договором